മത്ത് കുന്നിയൂര് സാഹിത്യസമുച്ചയം
തൃതീയവര്ഷം നമ്പ്ര് 12.

അത്ഭുതപാരണ.

(സംഗീതനാടകം)

മഹാകവി കുട്ടമത്ത്.

Printed at the Sri Narayana Press, Tellicherry
and
Published by K. K. Narayana Kurup, Tellicherry.

—മാന്യ വരിക്കാരോട്—

'കുട്ടമത്ത് കുന്നിയൂര് സാഹിത്യസമുച്ചയം' തൃതീയ വർഷാവസാനമായ 12-ാംനമ്പ്ര് പുസ്തകം ഇതാ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചു. ഇനി നാലാംവർഷവും തുടൻപോകുന്നുവെന്നും ഒന്നാമത്തെ പുസ്തകം "**പ്രബന്ധദായി**" എന്ന ഗ്രന്ഥമാണെന്നും ഇതിലെ പ്രസ്താവനയിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. ആ തുടച്ച് മാർച്ച് മുതലാണ് വേണ്ടതെങ്കിലും ഭയങ്കരമായ ഈ ക്ഷാമകാലം അലട്ടിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന സാമ്പത്തികാവസ്ഥയാൽ ഒരുമാസം നീട്ടി അതായത് 1942 ഏപ്രിൽ മാസാവസാനം മാത്രം നാലാംവർഷാരംഭം ആവാമെന്ന് നിശ്ചയിക്കേണ്ടിവന്നിരിക്കുന്നു.

തൃതീയവർഷം അവസാനമായിട്ടും ചില മാന്യ വരിക്കാർ വരിസംഖ്യ ബാക്കിയാക്കിയിരിക്കുന്നു. അനാവാമ പ്രകാരം ഉള്ള വി. പി. യും മടക്കി സമുച്ചയത്തെ ചില മാന്യർ നഷ്ടപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ട് വി. പി. അയക്കാൻ നിർവ്വാഹമില്ല. മുതലിക്കുകാരായ, അതായത് കൽക്കത്ത, ബോമ്പെ, മദിരാശി, നിക്കോട്ടെ, മഞ്ചേരി, നിലമ്പൂര് ഈ നഗരവാസികൾ വരിസംഖ്യ മണിയോർർ ചെയ്യാൻ പ്രത്യേകം അപേക്ഷിക്കുന്നു. കൂടാതെ വി. പി. മടക്കിയ മാന്യന്മാർ നഷ്ടംവന്നതടക്കമുള്ള സംഖ്യതന്നെ മണിയോർഡർചെയ്യണമെന്നും അത്ഥിക്കുന്നു. ഈ മാർച്ച് 10-ാംനുക്കകം കോഴിക്കോട്ടെ വരിസംഖ്യക്കുവേണ്ടി പ്രസാധകൻതന്നെ വരുന്നുണ്ടെന്നും പ്രസ്താവിച്ചുകൊള്ളട്ടെ.

എന്ന്, പ്രവർത്തകന്മാർ.

കുട്ടമത്ത് കുന്നിയൂര് സാഹിത്യസമുച്ചയം
തൃതീയവൎഷം നമ്പർ 12

അത്ഭുതപാരണ

(സംഗീതനാടകം.)

പ്രണേതാ:—

മഹാകവി കുട്ടമത്ത് കുന്നിയൂര് കുഞ്ഞികൃഷ്ണക്കുറുപ്പ്.

പ്രസാധകൻ:—

കെ. കെ. നാരായണക്കുറുപ്പ്.

വില 0—8—0   1942 ഫിബ്രുവരി.

ശ്രീനാരായണപ്രസ്സ്, തലശ്ശേരി.

പാത്രങ്ങൾ.

1. സൂത്രധാരൻ.
2. നടൻ.
3. യുധിഷ്ഠിരൻ.
4. ധൌമ്യൻ.
5. പാഞ്ചാലി.
6. ശ്രീകൃഷ്ണൻ.
7. ഭീമസേനൻ.
8. ദുർവ്വാസസ്സ് മഹർഷി.

9.	ഗൌതമൻ	രണ്ടു മഹർഷിശിഷ്യന്മാർ.
10.	സുജാതൻ	

11. വിദൂഷകൻ.

12.	ഒരു ബ്രഹ്മചാരി	ആശ്രമവാസികൾ.
13.	ദേവശർമ്മൻ	
14.	സുനന്ദൻ	ദ്വാരകയിലെ പ്രതിഹാരികൾ.
15.	സുമതി	
16.	സുമേധസ്സ്	ആശ്രമത്തിലെ കുട്ടികൾ.
17.	സായണൻ	

സമർപ്പണം.

ഏതൊരു ഭാഗ്യശാലി കട്ടമത്ത് കുന്നിയൂർ തറവാടിന്റെ മദ്ധ്യമശാഖയായ പടിഞ്ഞാറെക്കര താവഴിയിൽ കൂടസ്ഥനായി ജനിച്ച് കൊഴമ്മൽ പുത്തൻവീട്ടു താവഴി വകയായി സ്വത്തുക്കളും സമ്പാദിച്ച് തന്റെ ഭാഗിനേയപരമ്പരയെ ഇന്നും സംരക്ഷിച്ചുപോരുന്നുവോ; കൊല്ലവർഷം 1032 കുംഭമാസം അശ്വതി നക്ഷത്രത്തിൽ ദിവംഗതനായ വലിയചന്തുക്കുറുപ്പ് എന്ന ആ അമ്മാമന്റെ പാദപത്മങ്ങളിൽ ഈ '[illegible]' സമർപ്പണം ചെയ്യുന്നു.

1117 കുംഭം 8-ാംനു. 85-ാം ശ്രാദ്ധദിനം.

ഗ്രന്ഥകർത്താ.

പ്രസ്താവന.

മാന്യ സഹൃദയന്മാരേ! കുട്ടമത്ത് കുന്നിയൂർ സാഹിത്യസർവ്വസ്വം തൃതീയവാല്യത്തിന്റെ അവസാനമായി ഈ 'അത്ഭുതപാരണ' എന്ന സംഗീതനാടകത്തെയാണ് നിങ്ങളിൽ ഉപഹാരമായി ഞങ്ങൾ സമൎപ്പിക്കുന്നത്. ഈ തൃതീയവാല്യം 1. സ്വൎഗ്ഗാൻ കന്യാംശാഗം. 2. സ്വൎഗ്ഗാൻ ഉണ്ണാംശാഗം. 3. ശ്ലോകാഭരണമഞ്ജരി. 4. അമൃതവല്ലി. (പാഠകകല) 5. നിത്യജീവനക്രമം. 6. അമൃതവല്ലി (അഷ്ടകല). 7. സീമന്തിനി സ്വയംവരം. 8, 9. അംശുമതി ധൎമ്മഗുപ്തം. 10. അമൃതവല്ലി (സംസ്കൃതകല). 11. നചികേതസ്സ്. 12. അത്ഭുതപാരണ. ഇത്രയും പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങളും മാന്യന്മാരായ വരിക്കാരുടെ സഹായംകൊണ്ടും ഉദാരമനസ്കന്മാരുടെ സംഭാവനാ ഔദാര്യംകൊണ്ടും ഞങ്ങൾക്ക് സാധിച്ചിരിക്കുന്നു. കേരളസാഹിത്യത്തിന്റെ പല വിഭാഗങ്ങളിൽകൂടി ഈ തൃതീയവാല്യത്തിലും ഞങ്ങൾക്ക് സഞ്ചരിപ്പാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്.

ഈ അത്ഭുതപാരണയെപ്പറ്റി വിശേഷിച്ചു എനിക്ക് പ്രസ്താവിക്കേണ്ടതുണ്ട്. കിൎമ്മീരവധം കഥകളിയിൽ പാണ്ഡവന്മാൎക്ക് കാമ്യകവനത്തിൽനിന്നു സിദ്ധിച്ച അക്ഷയപാത്രത്തിന്റെയും ഇടയിൽ ദുൎവ്വാസാവും ശിഷ്യന്മാരും കടന്ന് പാണ്ഡവൎക്ക് ഉണ്ടാക്കിയ അവസരം ശ്രീകൃഷ്ണൻ ചെയ്ത അത്ഭുതപാരണയുടെയും കഥ സുപ്രസിദ്ധമാണ്. ഈ അക്ഷയപാത്രകഥ ഓട്ടംതുള്ളലായിട്ടും ഉണ്ട്. അതേ കഥതന്നെയാണ് ഈ അത്ഭുതപാരണയിലും പ്രതിപാദിക്കുന്നത്. 'ശ്രീ മഹാഭാരതം' ആരണ്യപൎവ്വത്തിൽ ആദ്യംതന്നെ അക്ഷയപാത്രത്തിന്റെ കഥ വിസ്തരിക്കുന്നു. നഗരവാസം വെടിഞ്ഞു പൊയ്ക്കൊണ്ട് വനവാസംചെയ്യുവാൻ സംഗതിവന്ന പാണ്ഡവന്മാൎക്കും സഹചാരിയായ ബ്രാഹ്മണസംഘത്തിനും പട്ടിണിയുടെ നിവൃത്തിക്ക് പുരോഹിതനായ ധൌമ്യൻ ഉപദേശിച്ചു

അക്ഷയപാത്ര സമ്പാദനത്തിനുള്ള ഒരു ഫലം ‘ആതിഥ്യമര്യാദയാണ് അനശ്വരപ്രാപ്തിക്കുള്ള മാർഗ്ഗ’മെന്ന് ഉദ്ഘോഷിക്കും അന്നദാനത്തിനും സാഫല്യം വരിക്കേണ്ടതെവിധം വിശദമാക്കിട്ടുണ്ട്. ഒരു അദ്ധ്യായത്തെ ഒന്നും രണ്ടും അങ്കങ്ങളിൽ സുവ്യക്തമായിട്ടു കാണാം. മൂന്നാമങ്കം ദുർവ്വാസസ്സിന്റെ ആഗമനത്തോടുകൂടി ആരംഭിക്കുന്നു. കിർമ്മീരവധം കഥകളിയുടെ ഛായയാണ് അവിടെ കാണുക. മഹാഭാരതത്തിൽ അക്ഷയപാത്രസിദ്ധിക്കു ശേഷം ഏതാണ്ടു പന്ത്രണ്ടുവർഷംവരെ നടന്ന അനുഭവസംഭവങ്ങൾക്ക് പിന്നിട്ടാണല്ലോ ദുർവ്വാസസ്സിന്റെ വരവും ഈ അത്ഭുതപാരണയും പ്രതിപാദിക്കുന്നുള്ളൂ. പാഞ്ചാലിയോട് മിച്ചമായ “ചീരക്കറി”യും വെള്ളവും വാങ്ങി ആസ്വദിച്ച് ഭഗവാൻ പെട്ടെന്ന് മറയുന്നതായിട്ടാണ് കിർമ്മീരവധം കഥകളി പ്രസ്താവിക്കുന്നത്. മഹാഭാരതം അതു സമ്മതിക്കുന്നില്ല. ഭഗവാൻ പാരണ കഴിഞ്ഞതുമുതൽ അവിടെ തന്നെ ഇരുന്ന് സ്നാനത്തിനുപോയ മഹർഷിയെ മടക്കിവിളിപ്പാൻ ഭീമസേനനെ അയയ്ക്കുന്നു. മഹർഷി ദിവ്യദൃഷ്ടികൊണ്ട് സർവ്വം മനസ്സിലാക്കി പണ്ടുനടന്ന അംബരീഷന്റെ കഥയോർത്തു ഭയപ്പെട്ടോടുന്നു. ഭീമസേനനെ കണ്ടു ഒരു ഭയം ഇരട്ടിച്ചു എങ്ങോ പാഞ്ഞുപോകുന്നു. ഇങ്ങനെ പല ഭേദഗതിയും മഹാഭാരതത്തിൽ കാണാം. ഈ നാടകത്തിൽ അത്ഭുതപാരണക്കുള്ള കാലദൈർഘ്യത്തിന്റെ തെളിവ് ദുർവ്വാസസ്സിനെക്കൊണ്ട് പ്രസ്താവിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. കവിതയാൽതന്നെ മാത്രം കഥയിലും, പാത്രസൃഷ്ടിയിലും, ചില നീചപാത്രസൃഷ്ടിയിലും, സ്വാതന്ത്ര്യം പ്രയോഗിച്ചിട്ടുണ്ട്. കാവ്യ സമ്പൂർണ്ണതയ്ക്ക് ഈ നാടകത്തിലുള്ള അഭിരുചിതമായാണ് ഈ ഗ്രന്ഥകർത്താവിനുള്ള അത്ഭുതപാരണ.

മുമ്പ് കഴിഞ്ഞ മഹായുദ്ധാനന്തരം ഭാരതം അനുഭവിച്ച മഹാദാരിദ്ര്യകാലത്തായിരുന്നു ഈ നാടകനിർമ്മാണത്തിന്റെ പ്രാരംഭം. അതായത് ‘ബാലഗോപാലൻ’ നാടകത്തിനുശേഷം.

‘ഉണ്ണില്ലുടുപ്പില്ലുറങ്ങില്ല പുറത്തിറങ്ങാൻ
പണ്ടിപ്പൊഴുണ്ണാനില്ലതിനാളുകളല്ല.’

എന്ന് പ്രസ്താവനയിൽ കാണുന്ന പട്ടും ആ ദാരിദ്ര്യകാലത്തെ സൂചി പ്പിക്കുന്നതാണ്. അപ്പുറം രണ്ടാം ഭാഗം എഴുതി. പിന്നീട് നീലേശ്വരം രാജാസ് ഹൈസ്കൂളിൽ അദ്ധ്യാപകജോലിയിൽ ഞാൻ പ്രവേശി ച്ചശേഷം മൂന്നാമതും കൂടി എഴുതി 'സാഹിത്യമാലിക' എന്ന മാസിക യിൽ ഈ അന്യാപദേശം പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിരുന്നു. ഈ സാഹിത്യമാലി കയും അസ്തമിച്ചിട്ട് കൊല്ലം കുറെ കഴിഞ്ഞു. ഈ അന്യാപദേശത്തിന്റെ പ്രാരംഭം എഴുതിയതോ അതേവിധംതന്നെ കാലചക്രം തിരിഞ്ഞു ഇന്ന ത്തെ ധനസമ്പത്തിലും ദാരിദ്ര്യത്തിലും നമ്മെ എത്തിച്ചിരിക്കുന്ന കഷ്ടകാലങ്ങളിൽ ഇതുപോലെ തന്നെ രണ്ടാംപ്രാവശ്യം കഴിച്ചു എന്ന വിശേഷത്തിന്റെ ഫലമാണ് ഈ അന്യാപദേശപരിപൂർത്തിക്ക് സംഗതി.

വിശാലഹൃദയന്മാരേ! ഞങ്ങളുടെ സാഹിത്യസമൂഹം ഭവാന്മാ രുടെ സഹായസഹകരണത്തെ അവലംബിച്ച് നാലാംവയസ്സിലേക്ക് കാലൂന്നിവെപ്പാൻ തുടങ്ങുന്നതാണ് വിചാരിക്കുന്നത്. ഇനിയും ഞങ്ങളുടെ പ്രസിദ്ധീകരണങ്ങൾ അപൂർവ്വഗ്രന്ഥങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകരിപ്പാൻ ബാക്കിയിരി ക്കുന്നു. എന്റെ വകയായും ഒറ്റയ്ക്കും ഇല്ലാതില്ല. കൂടാതെ മാന്യന്മാ രുടെ വകയായും ഉണ്ട്. ഈ സമ്പ്രദായത്തെ ഇനിയും കുറെക്കാലം നീട്ടി ക്കൊണ്ടുപോകുവാൻ 'ശ്രീ മൂകാംബികാദേവി' കേരളീയജനങ്ങളെ സാദ്ധ്യസന്താനമായി ഈ കുട്ടമത്ത് കുന്നിയൂര് സാഹിത്യസമൂഹത്തെ യും ഭക്തന്മാരായ മഹാജനങ്ങളെയും അനുഗ്രഹിക്കുമാറാകട്ടെ!

ഇനി കുട്ടമത്ത് കുന്നിയൂര് സാഹിത്യസമൂഹത്തിന്റെ നാലാം വർഷം കുന്നിയൂർ ഞങ്ങളുടെ അമ്മാമന്മാരാൽ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട ഒരു കൃതികളുടെ സഞ്ചികയായ 'പ്രബന്ധമഞ്ജരി' എന്ന പുസ്തകം സവ്യാഖ്യാനമായിരിക്കും.

എന്ന്,

കുട്ടമത്ത്.

അത്ഭുത പാരണ.

സംഗീതനാടകം.

നാന്ദി.

സങ്കല്പിതാർത്ഥനവകല്പതരുപ്രരോഹ—
സംഘാതത്തിൽ നല്ലമൃതവർഷപയോദഘോഷം;
സങ്കർഷണാനനജമുഖാംബുജപാഞ്ചജന്യ—
ശംഖസ്വനാന്തരിക! നിങ്ങളിൽ മംഗളത്തെ.

(സൂത്രധാരനും നടനും പ്രവേശം.)

സൂത്രധാരൻ:- അതി വിസ്താരം അവസരഹരണമാണ്. നാന്ദിയിൽ ധ്വനിപ്പിച്ച "അമൃതവർഷ" പ്രദമായ "അത്ഭുതപാരണ" എന്ന നൂതന നാടകംകൊണ്ടു ഭവാന്മാരെ ആരാധിക്കാം.

നടൻ:- എന്താണ് അങ്ങയുടെ ഭാവം? 'പ്രാണവേദനയിലും വീണവായന' എന്നോ?

പദ്യം 2. ഊണി,ല്ലുടുപ്പുമണിയില്ല പുറത്തിറങ്ങാൻ
പാണിക്കു പാണിയുമതില്ലതിനാളുമല്ല
ക്ഷീണിച്ചിരിപ്പൊരു ജനമുക്തിഹ നാട്യവിദ്യ—
ക്കാണിപ്പൂ, ഹന്ത! വിഷയിക്കളതെപ്പുപോലെ

സൂത്ര:- സഖേ! മാരിഷ! ഈ ദാരിദ്ര്യശോകം ഒട്ടും അവാസ്തവമല്ല. ജീവിതചക്രത്തിന്റെ പരിവർത്ത

നം ഈശ്വരാദിരൂപമായിട്ടാണ്. ആദിത്യാദിരൂപ മായ ഭൂമിപരിവർത്തനത്തിന്റെ ചമൽക്കാരഭേദ ങ്ങൾ മാത്രമാണ് രാവും, പകലും. അതുപോലെ ദുഃഖസുഖങ്ങൾ ജീവിതചമൽക്കാരത്തിന്റെ വക ഭേദങ്ങൾ മാത്രം. അവ രണ്ടും തുല്യമായി സഹിച്ചു കൊണ്ട് സ്വധർമ്മം നടത്തുകയാകുന്നു പുരുഷധർമ്മം. ശോകമോഹങ്ങൾ വെറും ജാഡ്യഹേതുകങ്ങൾ. 'സ്വധർമ്മേ നിധനം ശ്രേയഃ പരധർമ്മോ ഭയാ വഹഃ' ലോകോപജീവികളായ നമ്മുടെ ധർമ്മം സമ സ്തരുടെ പ്രീതിസമ്പാദനമാകുന്നു. നമ്മെ ഭരിക്കു ന്നത് ആത്മവിശ്വാസത്തിന്റെ വഴി................

(അണിയറയിൽ)

ഗാനം ധർമ്മജ്ഞ ധർമ്മനന്ദന! തവഭവനോ =ധർമ്മ=

നടൻ:- എന്താണ് കേൾക്കുന്നത്?

സൂത്ര:- മറ്റൊന്നാണ്. നമ്മുടെ ധർമ്മനിഷ്ഠയെ പിൻതാ ങ്ങുന്ന ധൈര്യന്റെ ഘോഷിതമാണ് കേൾക്കുന്നത്.

പദ്യം 3. കള്ളച്ചൂതാടി നാട്ടുംനഗരവുമഖിലം
വിത്തവും കയ്യിലാക്കി—
ചൊല്ലക്കാർ കൗരവന്മാരഹഹ! ഗതിനയം
കാട്ടുകേറ്റിക്കയാലേ
തള്ളക്കാരേക്കാൾപ്പോൽക്കൂടിയ സഹജവധൂ—
വിപ്രസംഘാതികളി—
ട്ടുള്ളകൊള്ളുന്ന ധർമ്മാത്മജനൊടു സദയം
ധൈര്യനോതുന്നധർമ്മം.

നടൻ:- ശരി. എന്നാൽ ഭഗവാൻ ധൌമ്യമഹർഷിയുടെ
ഉപദേശഫലത്തെ നമ്മളും കാത്തിരിക്കുകതന്നെ.

സൂത്ര:- സംശയിപ്പാനുണ്ടോ? (എന്നു രണ്ടുപേരുംപോയി)

ഒന്നാമങ്കം.

(ധൌമ്യനും യുധിഷ്ഠിരനും പ്രവേശം)

അനുസന്ധാനായ ധൌമ്യൻ:-

പദം 1. മോഹനം — ചെമ്പട.

ധർമ്മമതേ ധർമ്മനന്ദന! തവ
നന്മപോവതു! =ധർമ്മ=
നിർമ്മലം ശ്രുതശർമ്മിനായ് നൃപ!
നിരവധികപകരശ്രുത!
കർമ്മനിരതാ, മുകുന്ദസൽകൃപ!
ദുർമ്മതിരക്ഷപ്രാപ! സന്താപ്തിനാശിപ! =ധർമ്മ=

യുധിഷ്ഠിരൻ:- (സാഞ്ജലിഹസ്തം)

പദ്യം 4. സമ്പത്തും മമനാടുമെന്നിവകളാൽ
ദുര്യോധനാശാതതേ—
കൊന്നാലത്യന്തഫലാപ്തമായ്, ദുരിതമ—
ദ്ധ്യാസനാശാധനം
എൻപാതികമകൾക്കനാക്രിയയുമാ,—
യിട്ടുചേരമെത്തുമൂതി—

ഒരെൺപതെട്ടുസഹസ്രവിപ്രവിപുല—
ക്ഷുൽപീഡനത്തിങ്കൽമേ

ഭഗവാനേ! അരോചകിക്കു പാൽപ്പായസംപോലെ നിൎദ്ധനനായ അടിയന്ന്, പുണ്യകലശമായ ഈ ബ്രാഹ്മണസന്നിധാനം നിരന്തരം ശോകഹേതുകമായിത്തീൎന്നിരിക്കുന്നു.

പദം 5.

മൊട്ടപൂൎവ്വംതളിൎത്തമഖിലം നഷ്ടമാസന്നമായിൽ—
പെട്ടന്നേഷക്കരവൊടനിശം കോകിലശ്രേണിപോലെ
ഒട്ടുംരക്ഷക്കവകനടിയൻവിട്ടുപോവാനപേക്ഷി—
ച്ചിട്ടുംകൂട്ടന്നില്ല കലമതില്ലാല്യമീവിപ്രസംഘം

ധൌമ്യ:- മഹാന്മാരുടെ സമ്പത്തിലും, ആപത്തിലും സജ്ജനങ്ങൾ ഭാഗഭാക്കുകളായിരിക്കും.

യുധി:- ഈ മഹാന്മാരുടെ വിശപ്പിനെ ശമിപ്പിപ്പാൻ ഒരു മാൎഗ്ഗവും കാണുന്നില്ലല്ലോ.

പദം 2. ഹിന്ദുസ്ഥാനി. തോടി—ചെമ്പട.

വിശപ്പേറ്റംദുസ്സഹം വിശപത്തിന്നനപഹം =വിശ=
ശാശ്വതധൎമ്മാപഹം സകലദുഷ്കൎമ്മാവഹം
മോഹംനൽകിടും ദേഹംവെന്തിടും
ചെയ്യുന്നതന്തഹം. =വിശ=

ധൌമ്യ:- അല്ലയോ! ധൎമ്മനന്ദന! സൎവ്വ പ്രാണികളും സൃഷ്ടികാലത്തുതന്നെ വിശപ്പുകൊണ്ട് നന്നെ തള

ന്നിരുന്നു. അച്ഛൻ എന്നപോലെ അവരെ ആപ-
ത്തുകളിൽനിന്നും പരിപാലിച്ചുപോരുന്നത് ആദി-
ത്യഭഗവാനാണ്.

പദ്യം 6.

ഉത്തരായണകാലമർക്കനെടുത്തു സർവ്വരസങ്ങളി—
ആതപിച്ചുകടക്കവേ ഭുവി ദക്ഷിണായനവേളയിൽ
ഉത്തമം വിളഭൂമിയിൽ ശശിസൂര്യയോനിമഹൌഷധം
വിസ്തരിപ്പതുകൊണ്ടു ഷഡ്രസമന്നവും തപനാത്മകം

ആകയാൽ ആദിത്യഭഗവാനെ ശരണംപ്രാപിക്കു-
കയാണ് വേണ്ടത്. പണ്ട് കാർത്തവീര്യൻ, പൃഥു,
നഹുഷൻ മുതലായ മഹാരാജാക്കന്മാർക്കും ഈവിധം
ആപൽക്കാലമുണ്ടായിരുന്നു. അന്നു ശരണമായി
തീർന്നത് ഈവക ധർമ്മാചരണമായിരുന്നു.

യുധി:- ഭഗവാനേ! എന്നാൽ ആ ധർമ്മത്തെ അടിയനും
അനുഷ്ഠിച്ചുകൊള്ളാം.

ധൌമ്യൻ:- എന്നാൽ ആ അനുഷ്ഠാനം ഞാൻ അങ്ങേ-
ക്കുപദേശിക്കാം. ബാഹ്യാന്തരശ്ശുദ്ധനായി ഭവാൻ
ഗംഗാതീരത്തിൽ തെയ്യാറായിക്കൊള്ളുക!

യുധി:- കല്പനപോലെ

(രണ്ടുപേരും പോയി.)

രണ്ടാമങ്കം.

വിഷ്കംഭം.

ഒരു ബ്രഹ്മചാരി:- (പ്രവേശിച്ചിട്ട്) അയ്യോ! വിശക്കുന്നു. അയ്യോ! വിശക്കുന്നു! വിശപ്പുകൊണ്ട് ഈ രാത്രിയിലും ഉറക്കമുണ്ടായില്ല. സമയം പ്രഭാതമാവുകയും ചെയ്തു.

പദ്യം 7. ഉണരുന്ന പക്ഷികളുണർന്നു, 'വിശപ്പടക്കാൻ—
പോകുന്നിതെ'ന്നു പുലർകാലമടുക്കയാലെ
മാഴ്കുന്ന ജന്തുനിരയിൽ പരിഹാസമേറെ
ഉതിരുന്നൊരാവിധുകരത്തിലു താരഹാസം.

കഷ്ടം! ഹസ്തിനപുരം വിട്ടിട്ടു ദിവസം കുറെ കഴിഞ്ഞു. ഇതുവരെ ഒരു നേരമെങ്കിലും ഭക്ഷണമുണ്ടായില്ല. പണ്ടെങ്ങാനും കേട്ടുകേൾവിപോലുമില്ലാത്ത കണ്ടകം നിറഞ്ഞ കാടുകളിൽ കണ്ട കിഴങ്ങും കായും തിന്നിട്ടാക്കാണ് ശീലം. ഹസ്തിനപുരത്തിലിപ്പോൾ നിത്യസദ്യയെന്നാണ് കേൾവി. ഇന്ദ്രപ്രസ്ഥത്തിലെപോലെതന്നെ ബ്രഹ്മചാരികൾക്കു പ്രത്യേകമാണത്രേപോലും വട്ടം.

പദ്യം 8. ഒപ്പം പപ്പടപ്പഴുക്കടം പലപഴം
കെല്പേറുമുപ്പേരി നെ—
യ്യപ്പം പാലടപായസം കറികളും
ചോറും കണക്കെന്നിയെ

അപ്പുറത്തിക്കെവന്നെതിരേല്ക്കിലുമ—
ഞാനെന്നാക്കേറംഭന്ന റോ!
തപ്പുഞ്ഞാനകടന്നാതിങ്ങ, കനകം
വിററിങ്ങ കാഞ്ചീയമായ്.

(ആലോചിച്ച്) ഏതു്! ഏതാണിതു്! വിശപ്പു കൊണ്ടു ധർമ്മംകൂടി മറന്നുവെന്നോ? അസ്ത്യപാദി യുധിഷ്ഠിരൻ കനകം വില്ക്കുകയോ? കനകം ധർമ്മ മാണ്. കാഞ്ചീയം അധർമ്മമാണ്. (സക്രോധം) ഏട! ഏട! മന്ദ! ദുർമ്മുഖ! നിന്റെ പാലകരെ ക്കാരം അസ്ത്യപാദിയുടെയൊക്ക പട്ടിണിയാണ് ഞങ്ങൾക്കു തൃപ്തികരമായ പാരണം. അയ്യോ! വിശക്കുന്നു! (ദൂരെ നോക്കിക്കൊണ്ട്) ആരോ ഒരാൾ വരുന്നുണ്ട്. ആളെ കണ്ടിട്ട് ഒരു സ്ഥിരാഹ്മണനെന്നും ഇരാൾ നിങ്ങളോ ഉള്ളൂ. (പ്രകാശം.) ആരാണ് വരുന്നത്?

(പൂക്കൊട്ടയോടുകൂടി പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ഒരു ബ്രാഹ്മണൻ:- ഞാൻ ദേവശർമ്മനാണ്.

ബ്രാഹ്മ:- ഹാവൂ! ആര്യൻ ദേവശർമ്മനോ? കൊട്ടയിലെ ന്താണ്? വിശക്കുന്നു. തിന്നാൻ വല്ലതും തരണേ!

ദേവശർമ്മൻ:- പ്രഭാതത്തിൽതന്നെ ബ്രഹ്മചാരിക്ക് തീ ററിക്കാണ് മോഹം. ബ്രാഹ്മണ്യംതന്നെ മറന്നു പോയി.

ബ്രാഹ്മ:- ആര്യ്യ! കോപിക്കരുത്. കലശലായ വിശപ്പു

കൊണ്ടെല്ലാം മറന്നുപോകയാണ്. ഞാൻ വേഗം കുളിച്ചുകൊള്ളാം. ഇന്നു വല്ല ഭക്ഷണവും കിട്ടുമോ?

ദേവ:- (ആത്മഗതം) കഷ്ടം! എന്റെ കഥതന്നെ ഇ ത്രപ്പോഴും വലിയ പരുങ്ങലിലാണ്. പിന്നെ ഈ കുട്ടി യുടെ കഥ പറവാനുണ്ടോ! (പ്രകാശം) വത്സ! വ്യ സനിക്കേണ്ട. ഇന്നുമുതൽ നമുക്ക് തൃപ്തികരമായി ഭ ക്ഷണത്തിന്ന് വഴിയുണ്ട്.

ധ്രുവൻ:- അതെങ്ങിനെ?

ദേവ:- അസ്മൽസ്വാമി ആതിത്ഥ്യമാരംഭിച്ചതറി ഞ്ഞില്ലെന്നോ? ഇതാ നോക്കു!

പദ്യം 9. വിശ്വാസംപൂണ്ടമനസ്സിലെന്നവിധമി-
ങ്ങെഴുന്നൊന്നു നി-
ന്നിശ്വാസം നിജ ജീവനാഡി ചലനം
നിർത്തിപ്പവിത്രാശയൻ;
വിശ്വാസം സകലാന്തരപിനിഗമ-
ജ്യോതിസ്സിലർപ്പിച്ചു, സ-
ദ്വിശ്വാസം തനപൂണ്ടപോലിഹ വിള-
ങ്ങീടുന്നു ധർമ്മാത്മജൻ.

എന്തു മാത്രമോ നല്ലവണ്ണം നോക്കു!

പദ്യം 10. ഉഷസ്സിൽതികവിന്നു പൈക്കരികില-
പ്പെപ്പക്കുട്ടിപോൽ ജാതവി-
ചാരസ്സിൽകളിചെയ്തു വിപ്രനികരം
സദ്യക്കതലക്ഷ്യാരമം.

ശാഠൻ ധർമ്മജനരികത്തിലവശം

ഗായത്രിചൊല്ലിത്തന്നോ-

ശുദ്ധം തല്ലിയമർത്തിടുന്നിത! വത്സ!

നാംപോക വേഗം വരടേ!

(രണ്ടുപേരും പോയി.)

രംഗം

(ബ്രാഹ്മണർ 'ഗായത്രി' ജപിച്ചിരിക്കുന്ന ഗംഗാതീരം)

(ഗംഗയിൽ അർദ്ധമഗ്നനായി സമാധിസ്ഥനായ)

യുധിഷ്ഠിരൻ:- (സമാധിയുണർന്ന്)

പദം 3. ബിഹാഗ്—ആദി.

പൈശാചാദിയെ പോക്കുവാനായേ

പ്രാണപ്രചലനമിക്കായെ

വിട്ടുതുരീയേ മതി മഹാത്രിയേ

കണ്ടനുഭവിച്ചിതു നിശ്ചയേ =ശിവശംഭോ=

ദിവ്യചേതനാ ദിവ്യനിദാനം

ദേഹത്തിനിതുതന്നസ്ഥാനം

തന്നെയാം നൂനം; സ്മൃതികൾക്കതീതനം

വിട്ടിനിസ്സുഖം ലഭമാനം =ശിവശംഭോ=

ഹാ ഹാ! എന്തൊരാശ്ചര്യമാണിത്! ആകാശത്തിൽനിന്നു സിദ്ധിച്ചു, ആദിത്യദേവന്റെ അഷ്ടോത്തരശതനാമസ്തവനം അയസ്കാന്തം സൂചിയെപ്പോലെ അന്തഃകരണത്തെ താനേ അന്തർമ്മുഖീക-

രിപ്പിച്ചു (ഗംഗയെ നോക്കി തൊഴുതുകൊണ്ടു്)
അഹോ! പ്രഭാതത്തിൽ ഭാഗീരഥിയുടെ ഈ പരമ
ശാന്തസ്ഥിതി മനസ്സിനെ പിന്നെയും അന്തർമ്മുഖ
മാക്കിച്ചെയ്യുന്നു.

പദ്യം 11. നക്ഷത്രാളികളാംമിന്നിടുന്ന ഗഗനം
തന്നാളുലാക്കിത്തടീ-
വൃക്ഷങ്ങൾ തളിർകൊണ്ടുചെയ്തിതപുറം
പൂരിച്ച പുഷ്പാഞ്ജലി
ലക്ഷപ്രാണികളൊത്തുതന്നലകളാൽ
നാമംജപിച്ചീമഹീ-
രക്ഷക്കിന്നതിചെയ്തിടുന്നു, തപന-
പ്രത്യക്ഷലക്ഷ്യന്തപം

പദം 4. മോഹനം—തിസ്രജാതിരൂപകം.

അഹിംസനരസേ! ദേവി! വിയന്നദി! പാഹിമാം
പാഹിമാം പാഹിമാം പാഹിമാം അംബേ! =അ=
അമ്മേ! നിൻമഹിമയാൽ പാപമെങ്ങീലോക-
ക്കാജീവം രാജീവരാജിതാംഗി! =അ=

ദേവി! ഭഗീരഥകീർത്തിമാലേ! ഭാരതപരിത്രാണ
ശീലേ! നമസ്കാരം. (ഗംഗാതീരം ചുറ്റും നോക്കി)
ശിവ! ശിവ! എന്തൊരുകഥയാണിതു്! വേദജ്ഞോ
ത്തമന്മാരായ ബ്രാഹ്മണരാൽ ഈ ഗംഗാതീരം അല
ങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

പദ്യം 12. തോയത്തിൽ *കതകംകണക്കിനെ മമ
പ്രാരബ്ധകർമ്മങ്ങളിൽ
പ്രായശ്ചിത്തതപസ്സുവെള്ളങ്ങളെ —
ശുദ്ധീകരിച്ചീടുവാൻ;
കായത്തെപ്പരിശുദ്ധമാംവനവഴിയിലും
വാക്കും മനസ്സും ദൃഢം
ഗായത്രീമന്ത്രവിധികളും ദ്വിജകുലം
മുക്കണ്ണ നിശ്ശേഷം.

ബ്രഹ്മഹത്യാദിപാപം പോലും ഭസ്മീകരിക്കുവാൻ പ്രഭാവിക്കുന്ന ബ്രഹ്മതേജശ്ശക്തിക്കിതാ നമസ്കാരം (മുമ്പോട്ടു നോക്കി) സമാധിയിൽ എന്റെ അന്ധകാരം നീക്കി പ്രത്യക്ഷമായ അന്തർജ്യോതിർമ്മണ്ഡലത്തിന്റെ അരുണപ്രകാശങ്ങൾക്ക് ഇതാ പൂർവ്വാദ്രിശിഖരം സ്വാഗതം ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു. ആകയാൽ ആ അന്നദാതാവിനെ സ്തുതിക്കാം.

മാർത്താണ്ഡസ്തവം.

പദ്യം 13. ചേതസ്സുണ്ണീ സകലജഗത്തിനും ഭുവന-
ജാതത്തിനൊരൊറ്റമിഴി, നിൻ-
സ്തുതിപ്രഭാപടലത്തെസ്സതാൻ ഉദന-
പോതത്തുമാറ്റുമഹോ!
"ഏതക്ഷയം ത്രിഗുണാചരത്തി"യെന്നൊഷികം

*കതകം = തേറ്റാമ്പരൽ.

*ഗീതത്തിലോതി വിശദം
നീ തല്പരം സ്വകരണീയത്രിമൂർത്തിസ്വര-
സാതന്ത്ര്യരൂപ! ഭഗവൻ!

14. നിഃകാശശൂന്യ പരമാകാശസീമ്നി വിപു-
ലാകാര! നീ നിജമഹാ-
പ്രാകാരമിത്തിയുടവെകാതെ കെട്ടിയതി-
ലേകാന്തമിഗ്രഹഗണം
പാകംവരിതത്പ്രമുഖനാകാധിപാർക്കമറി-
വാകാത്തമട്ടിഹ തിരി-
ച്ചേകാകിയായ് ഭ്രമണശോകാർത്തമിങ്ങതല്ലി
ഹാ! കാലചക്രചലനം.

15. ചെന്താമരക്കമലചിന്താമണേ! തിമിര-
ദന്താവളത്തിനഹരേ!
വൻ താപസന്തതിവസന്താപശാന്തികര-
സന്താനശാഖിഫലമേ!
സ്വന്താവകാശമിതു ഹന്താത്തനാം നരനു
പിന്താങ്ങൽനില്ലുക, നിന-
ക്കെന്താണമാന്തമിതിലന്താളിയരൊറ്റു നി-
യന്താവു നീ മിനോരണേ!

16. ഈരാറുരാശികളിൽ നേരായ്കടന്ന ജഗ-
ദാരാമഭൂവിൽ നിയതം

---

*ഗീതം=സാമവേദം.

സാരാതപം, സജ്ജധാരാധരം, ശിശിര-
താരാധിനാഥ,നിവയായ്;
തീരാത്ത പാതകഘനമാരാൽകൊട്ടപ്പൊന്ന കൃ-
പാരാശിയായ ഭഗവൻ!
ഘോരാർത്തിപൂണ്ട മമ പാരാളുമന്നമിഹ
ധാരാളമായ്തരിക നീ
(ധ്യാനിച്ചു തൊഴുതു നില്ക്കുന്നു.)

(അണിയറയിൽ ശംഖനാദം, പുഷ്പവർഷം)

(അനന്തരം ഛായാധിനാഥനായ ആദിത്യഭഗവാൻ ആകാശമണ്ഡലത്തിൽനിന്നിറങ്ങിവരുന്നു.)

യുധി:- കാമോദരി—രൂപകം.
പാദം 5.
ജയജയ ദേവ! ജലജബാന്ധവാ!
ജഗതീപാലനാചരണനായ് വിലസുംകരുണാസിന്ധോ! =ജ=
ജനിമൃതിമുതലായഖേദം ജന്തുവൃന്ദത്തിനകററി മോദം
പരമരുളും നിൻ പവിത്രപാദം
സ്ഫുടമടിയനാടനിശീഘ്രം പുലരുവതിന്നവിരതം =ജ=

(നമസ്കരിക്കുന്നു.)

ആദിത്യൻ:- (അനുഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ട്) സർവ്വമംഗളങ്ങളും ഭവാനിൽ ഉണ്ടാവട്ടെ. എഴുനീല്ക്കുക! പ്രശാന്തമധുരമായ അങ്ങയുടെ മുഖാരവിന്ദം കാണുവാൻ ഞാനാഗ്രഹിക്കുന്നു.

യുധി:- (എഴുനീററ് തൊഴുതുകൊണ്ട് നില്ക്കുന്നു.)

ആദി:- ഭഗവാന്റെ അഭിമുഖപ്രദൎശനത്തിൽ ഞാൻ വളരെ പ്രസന്നനായിരിക്കുന്നു. ധൎമ്മിഷ്ഠനായ അല്ലയോ! യുധിഷ്ഠിര! അഭീഷ്ടം പറഞ്ഞുകൊള്ളുക.

യുധി:- ഭഗവാനേ! ലോകത്തിന്റെ ഏകനേത്രവും കൎമ്മസാക്ഷിയുമായ തിരുവടികൾ എന്റെ അഭിലാഷം അറിയാത്തതല്ല. ഫലസിദ്ധിയെക്കുറിച്ച സംശയമില്ലാതാക്കുന്ന ഈ ചോദ്യം അടിയനെ ധൈൎയ്യപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്യുന്നു.

പദ്യം 17.

അദിതിസുത! ഭവാൻകൽ സൎവ്വലോകംപുലൎത്താൻ
പ്രതിദിനമുളവാകും രശ്മിജാലംകണക്കേ;
അതിഥികളെവിശേഷാൽ തൃപ്തരാക്കീടുവാനാ-
യതിരുചികരമന്നം നൽകണം നാളിൽനാളിൽ

ആദി:- (ഒരുകയ്യിൽ പാത്രം വഹിച്ചുകൊണ്ടു)

പദ്യം 18. സല്ലോകത്തിനു സത്യധൎമ്മപഥമായ്
ശ്രേയസ്സുനൽകീടുവാ-
നല്ലോ മൽകിരണങ്ങളേ പ്രതിദിനം
ഉദിക്കുന്നതെന്മണ്ഡലം
ഇല്ലോകേഷ്ടമതെന്നമട്ടതിഥികൾ-
ക്കാതൃപ്തിനൽകീടുവാൻ
നല്ലാ“ക്ഷയപാത്ര”മൊന്നിതു ഭവാൻ
കൈക്കൊൾക! ഭാഗ്യാംബുധേ!

അല്ലയോ ധർമ്മനന്ദന! അങ്ങേന്ന് ഒന്നുകൂടി അറി
ഞ്ഞിരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അങ്ങയുടെ സധർമ്മിണിയായ
പാഞ്ചാലി ലോകത്തിന്റെ ധർമ്മസ്വരൂപിണിയാ
ണ്. സർവ്വലോകതൃപ്തിക്കുമമ പാഞ്ചാലിയുടെ ഭക്ഷ
ണത്തിനുമുമ്പ് ദിനംപ്രതി അതിഥികളും തുടങ്ങിയ
സർവ്വ ജന്തുക്കളുടേയും ഭക്ഷണം കഴിയണം. (എന്ന
പാത്രം കൊടുക്കുന്നു.)

യുധി:- (പാത്രം മേടിച്ച്) ഭഗവൻ! അടിയൻ അനുഗ്ര
ഹീതനായി. അങ്ങയുടെ ആജ്ഞപ്രകാരം നടന്നു
കൊള്ളാം.

ആദി:- എന്നാൽ ഭവാന്റെ ധർമ്മപ്രവ്യാപനങ്ങളുടെ പ
രിമളം എന്റെ മണ്ഡലത്തെ ആഹ്ലാദിപ്പിക്കട്ടെ
(എന്ന മറയുന്നു.)

യുധി:- (നോക്കി തൊഴുതുകൊണ്ട്) ഭഗവാന്റെ കനക
രഥം അതാ അത്യുന്നതത്തിൽ ദൃഷ്ടിപഥം കവിഞ്ഞു
മറയുന്നു.

പദ്യം 19. വിയത്തിലെ ശരദ്ഘനം
വിയത്തിൽത്തന്നെയാംവിധം
സ്വയം നിജസ്ഥലത്തിൽതാൻ
ലയിച്ചു ഭഗവദ്രഥം

(അണിയറയിൽ) ദേവി! ഇതിലെ; ഇതിലെ

യുധി:- കേട്ടുകൊണ്ട്) ഹോ! ഹോ! പ്രതീക്ഷാനന്തരം

പ്രസന്നയായ ദേവി ദ്രൗപദി ഇങ്ങട്ടുതന്നെ വരികയാണ്.

പദ്യം 20.

നിതാന്തസഹനത്തോടും മഴ കഴിഞ്ഞശേഷം നവം—
സിതാംബുജകദംബയാമൊരു സരോജിനിക്കൊത്തിതാ;
അതാന്തരവിരക്തയായിഭവതന്നിതെന്നറികെ
പ്രതാന്തപരിശുദ്ധയായ് ധവളവസ്ത്രയായ് ദ്രൗപദി

ദ്രൗപദി:- (പ്രവേശിച്ച് ആത്മഗതം) അഹോ! ഭാഗ്യം ഭാഗ്യം! വർഷകാലവിമുക്തനായ മാർത്താണ്ഡൻ എന്നവിധം ആര്യപുത്രൻ കാണപ്പെടുന്നു. (പ്രകാശം) ആര്യപുത്രന്റെ ധർമ്മം ജയിക്കണം! ജയിക്കണം!

ധർമ:- ദേവി! ഭവതി വിജയിച്ചിരിക്കുന്നു. ഭവതിയുടെ പ്രതീക്ഷ ഫലിച്ചു. ആദിത്യഭഗവാനിൽനിന്നു അക്ഷയപാത്രം ലഭിച്ചു. ഇതാ നോക്കൂ!

പദം 6. സാവേരി—രൂപകം.

പരിഗ്രഹിക്കുക പാത്രം, പാർത്ഥി! ഭവതി!
പരിതൃപ്തിമമൃതം തരുവോനിതു നിത്യം —പരി—

നിരുപിച്ചിട്ടുള്ള പാകമന്നം
നിരുപമരസമായ്ത്തിന്നാം
വിരവിൽ വിവിധമായ് പ്രസന്നം
വിളമ്പിത്തരുന്നതാണിതു —പരി—

(പാത്രം കൊടുക്കുന്നു)

ദ്രൗപദി:- (പാത്രം മേടിച്ചിട്ട്)

പദം 7. ചെഞ്ചുരുട്ടി—തിസ്രജാതിരൂപകം.

പാത്രം പരമപാവനം നാഥ! —പാത്രം—
ഗാത്രരക്ഷണത്തിനായ്
മാത്രമല്ല ദേഹിനാം
ചിത്തപവിത്രദം — നീളെ
പാർത്തിടുന്നതെ —പാത്രം—

യുധി:- ദേവി! അതിഥികളെ യഥോചിതം സംതൃപ്തരാക്കുക. ഭവതിയുടെ ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞാൽ മാത്രമേ ദിവസംപ്രതി ഈ അക്ഷയപാത്രം അവസിതാന്നമായിരിക്കയുള്ളൂ.

(അണിയറയിൽ വൈതാളികൻ)

പദ്യം 21. സൌത്യനാഥീവതംനല്ലതിഥികളെ നാം —
പാർത്തുമേകുന്നൊരന്നം
കാര്യമെങ്കിലുമിപ്പോൾ, വിയതി ദിനകരൻ
കാണുവാനെന്നവണ്ണം
സൗമ്യന്നേർപ്പാത്തധർമ്മവിളയുമൊരു ഭവ —
ദ്ഭ്രാതൃയെ കാത്തിരിപ്പൂ
ധൌമ്യൻ ബ്രഹ്മർഷി ഭീമാദികസഹജരൊടും
നിർമ്മലൻ ധർമ്മസൂനോ!

(ബ്രാഹ്മണർ ഞെട്ടിയുണർന്നു പരിഭ്രമിച്ചു നോക്കുന്നു.)

യുധി:- ഹേ! ഹോ! ഭഗവാൻ ധൌമ്യൻ നമ്മെ കാത്തിരിക്കയാണ്. നാം ആശ്രമത്തിലേക്കു പോവുക! (പുറവും നോക്കിക്കൊണ്ട്) അഹോ! ആശ്ചര്യം! ഗാ

യതീശപഥത്തിൽ നിമഗ്നരായ ബ്രാഹ്മണർ ഇപ്പോൾ
മാത്രമേ ഉണർന്നുള്ളു.

ബ്രാഹ്മണർ:- (അടുത്തുചെന്ന്) അസ്തു തേ കുശലം മഹാ
രാജ!

യുധി:- ബ്രഹ്മവർച്ചസ്സുകളേ! ഭവാന്മാരുടെ അനുഗ്രഹ
ത്താൽ ഇതാ അക്ഷയപാത്രം ലഭിച്ചിരിക്കുന്നു. എ
ന്നാൽ ആശ്രമത്തിലേക്ക പോവുക! (എന്നു എല്ലാ
വരും പോയി).

മൂന്നാമങ്കം.

വിഷ്കംഭം.

(ഒരു ദാസി പ്രവേശം)

ദാസി:- ആര്യയായ ദ്രൗപദി എന്നോടു ഇങ്ങിനെ ആ
ജ്ഞാപിച്ചു. 'എടി! ഗുണവതി! അതിഥികളുടെ
ഭക്ഷണാനന്തരം ആര്യപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരൻ അവര
ജന്മാരോടൊപ്പം അമറേത്ത് കഴിഞ്ഞു എഴുന്നള്ളി
യിരിക്കുന്നു. പരിചാരകവൃന്ദത്തിന്റെ അശ്ശിയും ക
ഴിഞ്ഞു ഞാൻ ഉണ്ണാതെയിരിക്കുകയാണ്. ഭവതി
ചെന്നു ആര്യനായ ധൌമ്യനെ കണ്ടു ആര്യപുത്ര
നോട് അന്വേഷിപ്പിക്കണം, ഇനിയും അതിഥികൾ
വല്ലവരും ഉണ്ടോ എന്ന്.' നിന്നോടുള്ള നില്ക്കാതെ

ആ വാനരസുഗ്രീവനെ, ലക്ഷോപലക്ഷമായ്ക്കൂടിയ ഈ ആൾത്തിരക്കിൽ എവിടെയാണ് ഞാൻ തിരയേണ്ടത്? ഒരുപക്ഷേ ഈ അവസരം അതിപ്രാന്തിമത്തിൽത്തന്നെ കണ്ടേക്കാം. (പുറത്തിറങ്ങി നോക്കിക്കൊണ്ട്) ഹൊ! ഹൊ! ഇതാ! നീണ്ടൊരു ഒളുമായി ഗുണ്ടകാലുള്ള തുറംപോലെ കൂപ്പര് ഇതാ തന്നെ മുടന്തിമുടന്തിപ്പോകുന്നു. (പ്രകാശം) ആര്യ! മൈത്രേയ! ഒന്നവിടെ നില്ക്കണേ! (എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ട് ദൂരെ നില്ക്കുന്ന മൈത്രേയനെ വീണ്ടും നോക്കീട്ട്.)

പദ്യം 22. നവം കരികുമ്പിളി തെല്ലു ചുവറിയും
കരുണനെ ഒന്നുമിയന്നപ്പോകവെ;
മറിഞ്ഞുകാട്ടുന്നിതു ചാമ്പൽപ്പൂണ്ടൊരാ—
കരിന്തഴുമ്പാന്തിയ ഉണ്മനെറ്റിയെ

(പ്രകാശം) ആര്യ! മൈത്രേയ! നില്ക്കു! നില്ക്കു!

മൈത്രേയൻ:— (തെട്ടിക്കൊണ്ട് പ്രവേശിച്ചു്) ഏതു ദുരവിയാണ് എന്നെ വഴിയിൽനിന്ന് വിളിക്കുന്നത്?

ഗുണവതി:- ആര്യ! ഞാൻ ഗുണവതി.

മൈത്രേ:— ഏടി! ഗുണവതി! ഗണപതിയാണ് നീ. ശിവലിംഗവുംകൊണ്ടോടുന്ന രാവണൻ്റെ വഴി മുടക്കിയ ഗണപതിയാണ് നീ. (തെറ്റുന്നു).

ഗുണ:- തെട്ടിക്കൊണ്ട് കടവുള്ളിയും ഉഴമ്പി നില്ക്കുന്ന ഗണപതി അങ്ങുന്നോ അല്ല ഞാനോ? ആവോ!

മൈത്രേ:- ഈ കരത്തംകെട്ട പെണ്ണിന്റെ മണ്ടകൊണ്ട

വീശിക്കളയാം. (വടി ഓങ്ങുന്നു)

ഉണ്ണ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) അയ്യോ! മൈത്രേയ! നേരമ്പോ

ക്കാംപോകട്ടെ. തമ്പുരാട്ടി കല്പിച്ചയച്ചിട്ടാണ് ഞാന

ങ്ങയെ തിരയുന്നത്.

മൈത്രേ:- തമ്പുരാട്ടിക്കും കാരണവന്മാരടെ തമ്പുരാനെയാണ്.

എന്നെയല്ല. പോവൂ മിണ്ടാതെ.

ഉണ്ണ:- ശരി. തമ്പുരാനെത്തന്നെ. മഹാരാജാവിനോട് ഒരു

കാര്യം ആലോചിക്കേണ്ടതുണ്ട്.

മൈത്രേ:- ഹാവൂ! ഇപ്പോൾതന്നെ വേണമോ?

ഉണ്ണ:- ഇപ്പോൾതന്നെ വേണം.

മൈത്രേ:- എന്താണെടി! കാര്യം?

ഉണ്ണ:- പരിചാരകവൃന്ദത്തിനും ഭക്ഷണംകൊടുത്ത് ദേവി

ഉണ്ണാതിരിക്കുകയാണ്. ഇനിയും വല്ല അതിഥികളും

ഉണ്ടോ എന്നറിയണം.

മൈത്രേ:- എന്തു കഥയാണിത്? ഇനിയും ദേവി ഉണ്ണാതി

രിക്കുകയാണോ?

പദ്യം 23. നേരം തിരിഞ്ഞത്തൊടിയായി നോക്കൂ!

സൂരന്മിപ്പട്ടിണി ഇപ്പഴിയാണോ?

പാരം വിശന്നിങ്ങിനെ, ധർമ്മജന്ന —

ദ്ദാരങ്ങൾമേവുന്നതു പഥ്യമാമോ?

ഇതിന്റെ വിധികർത്താവു ഞാൻതന്നെ ആയ്ക്കള

യാം. പോയി പറഞ്ഞേക്ക ഇനി ഇന്ന് അതിഥി കളെ കാത്തിരിക്കേണ്ട എന്ന്.

ഉണ്ണ:- എന്നാൽ അങ്ങിനെ അറിയിക്കാം. (പോകുന്നു.)

വിദ്യ:- മഹാരാജാവിനെ ഇന്നു വിദ്യാൎത്ഥികളുടെ വാദപ്ര തിവാദവിനോദം കാണുവാൻ ആചാൎയ്യനായ ദ്രൌ ണ്യൻ അദ്ധ്യയനശാലയിലേക്ക് ക്ഷണിച്ചിരിക്കു കയാണ്. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തെ ചെന്നു കണ്ടു കളയാം. (ചുററിനടന്നു നോക്കിക്കൊണ്ട്) ഇതാ! അദ്ദേഹം ഇങ്ങോട്ടുതന്നെ വരികയാണ്.

പദ്യം 24. പ്രാജാധിപത്യമുള്ളവിഗ്രഹസുപ്രസന്ന—
പൂജാൎഹമായ്‌വിലസിടുന്ന വിളക്കുപോലെ
ആജാനബാഹു പരിശാന്തശരീരനാമീ—
രാജാധിരാജനിതധൎമ്മസുതൻ വരുന്നു.

രാജാ:- (പ്രവേശിച്ച്)

പദ്യം 25.

ധൎമ്മത്തിൽനില്പുരവി, വാരി തരെപ്പിൽനിൽപൂ,
കൎമ്മത്തിൽനില്പുവിധി, ശാന്തിയിൽനില്പു സൌഖ്യം
നിൎമ്മത്സരം വിവിധജീവിതമൊക്കെയോരോ—
ധൎമ്മത്തിലാണുലകിതിന്നിലനില്പു നൂനം

അതാതു ധൎമ്മങ്ങളായ വെഞ്ചാമരങ്ങളാൽ വീശി ക്കൊണ്ടിരുന്നാൽ ഈ ചരാചരങ്ങളുടെ പ്രസന്ന മായ പുഞ്ചിരികണ്ടാസ്വദിക്കാം.

വിദൂ:- (തൊഴുതുകൊണ്ട്) സ്വാമി! ധർമ്മകിങ്കരനായ ഇൗ മൈത്രേയൻ അഭിവാദ്യംചെയ്യുന്നു.

രാജാ:- സഖേ! മൈത്രേയ! ആശ്രമവാസികളും അതിഥികളും എല്ലാം ബഹളമൊന്നുമില്ലാതെ പരിതൃപ്തരായും ശാന്തരായുമിരിക്കുന്നില്ലേ?

വിദൂ:- സാപ്പാട്ടുരാമന്മാരായ ഇൗ അന്തണജാതികൾക്ക ബഹളംകൂട്ടുകയല്ലാതെ മറെറന്താണ് ജോലി?

പദ്യം 26. മിഷ്ടാന്നംതിന്നുകുടിച്ചുകിടക്കും, മാതുരം—
ങ്ങളും, വാക്കും വഴക്കും
പുസ്താരാരോപണപൊട്ടിച്ചിരി,പലപരിഹാ—
സങ്ങളെന്നിക്കഴിപ്പും
മുട്ടാളന്മാർ കുടങ്ങാതാരതിന്നുവാ—
കുന്നു, ലോകത്തിനെന്തി-
പ്പുട്ടാളംകൊണ്ടുകാര്യം വയറുകടി മഹി—
ദ്രർ നിത്യം വളർത്താൻ.

രാജാ:- ശാന്തം! പാപം! ബ്രാഹ്മണ്യം ദുഷിച്ചുപോയാൽ അനർത്ഥംതന്നെ. ബ്രഹ്മസാക്ഷാൽകാരത്തിനുള്ള കഠിനതപശ്ചര്യയുടെ ഒരു പര്യായം മാത്രമാണ് ബ്രാഹ്മണ്യം. പരിശുദ്ധ ബ്രാഹ്മണ്യത്തിൽനിന്ന പുറപ്പെടുന്ന ധർമ്മങ്ങൾ ആദിത്യങ്കൽനിന്ന പ്രസരിക്കുന്ന കിരണങ്ങൾപോലെ അനാചാരങ്ങളായ അന്ധകാരങ്ങളെ ഭസ്മീകരിക്കുന്നവയാണ്. ഭഗ

വാൻ ധൌമ്യന്റെ സന്നിധാനം ഇരിക്കെ, ഈ കാമ്യകവനത്തെ അത്ര്യാവമന്യം തീണ്ടുന്നതെങ്ങിനെ?

പദ്യം 27. ഭക്ഷണാനന്തരം ധർമ്മ—
ശിക്ഷകരായ്‌തന്നെ കേവലം
അക്ഷക്രീഡാദിയെപ്പോലി—
ലക്ഷണര്യമതായ്‌വരാ.

വിദൂ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) അങ്ങയെ തകിടംമറിച്ചു വികടത്തിലാക്കിയ പകിടക്ക് ഇനിയും മംഗളപത്രം കൊടുപ്പാൻ തന്നെയാണ് അങ്ങയുടെ ഒരുക്കം.

രാജാ:- ഛെ! കേവലം നിർജ്ജീവമായ ആ പകിടയിലെന്തിരിക്കുന്നു? വിനോദത്തിൽക്കൂടി സത്യധർമ്മങ്ങളെ അഭ്യസിക്കുവാനുതകുന്ന ഒരു ഉപകരണം മാത്രമാണത്? ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാർ അതിനെ തെററായി ഉപയോഗിച്ചു. അതുകൊണ്ടവർ അധഃപതിച്ചു.

വിദൂ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ഹാ! ഹാ! അധഃപതനം പാണ്ഡവന്മാർക്കാണ് പററിയതെന്ന് ഇപ്പോഴും സ്വാമി ധരിച്ചിട്ടില്ലയോ?

രാജാ:- ശരി! പാണ്ഡവന്മാർക്ക് തുച്ഛമായ പ്രപഞ്ചസൌഖ്യത്തിൽനിന്നു അധഃപതനം. ധാർത്തരാഷ്ട്രന്മാർക്കോ! സ്വച്ഛമായ മനസ്സാക്ഷിയിൽനിന്നാണ് അധഃപതനം.

വിദൂ:- ആശ്ചര്യം! അങ്ങയുടെ മനസ്സാന്നിധിയിൽ ചെമ്പുകൾ പോലും തങ്കമായി മാറിപ്പോകും. സ്വാമി! ഇങ്ങട്ടു

എഴുന്നള്ളണം! ഈ കാണപ്പെടുന്ന അരയാൽത്തറ
യിൽ ഇരുന്നു് വിശ്രമിക്കണം!

രാജാ:— ശരി. അധ്യയനശാലയിലേക്കുള്ള യാത്രക്കു് ഇ
നിയും കുറെ താമസമുണ്ടു്. (രണ്ടുപേരും ചുററിനട
ന്നു് അരയാൽത്തറയിൽ ഇരിക്കുന്നു).

വിദൂ:— പദ്യം 28.

വമ്പെത്രയുംപൊങ്ങുമീയരയാൽമരത്തിൽ
കൊമ്പെത്രയത്രദൃഢമീവരമാശ്രമത്തിൽ
സമ്പത്സമൃദ്ധിയൊടു ശാഖകളാശ്രമങ്ങൾ
തൽക്ഷേതരിൽ സുഖകരം തണലേകിനില്പൂ.

യോഗാഭ്യാസശാല, കായികാഭ്യാസശാല, വി
ദ്യാശാല, യാഗശാല, മന്ത്രശാല, ഋഷിമന്ദിരം, ത
പോമന്ദിരം, അതിഥിമന്ദിരം മുതലായ എത്രയെത്ര
ശാഖകളാണു് ഈ ആശ്രമത്തിൽ ഇപ്പോൾ അട
ങ്ങിനില്ക്കുന്നതു്! ഈ സകലശാഖകൾ തോറും തു
ള്ളിച്ചാടിക്കളിക്കുന്ന വാലില്ലാത്ത ഒരു വാനരനെ
സ്വാമിക്കു പരിചയപ്പെട്ടിട്ടില്ലെന്നോ?

രാജാ:— (ചിരിച്ചുകൊണ്ടു്) ഏതാണാവാനരൻ? ഇ
പ്പോൾ എവിടെ?

വിദൂ:— പദ്യം 29. എങ്ങാണനന്വേഷമതെന്നടിക്കു—
ചങ്ങാടമായ്നില്പൂമൊരക്ഷരങ്ങൾ

ശങ്കാതിരിക്കുന്ന ബുദ്ധിപ്പിക്കുന്ന
ചങ്ങാതി മൈത്രേയനാടുത്തിരുന്നു.

രാജാ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ഈ കരഞ്ഞ ഒരു പറവൻ വേണം അത് ബുദ്ധിപ്പിക്കാം. ശരി! ചഞ്ചലമായ മനസ്സ് ഇതിനും പാത്രമാകുന്നു. വിവേകപൂൎണ്ണമായ ബുദ്ധിയാണ് അതിന്റെ നിയാമകൻ.

ഒരു പ്രതിഹാരി:- (പ്രവേശിച്ച്) തിരുമേനി ജയിക്കണം. ഭഗവാൻ ദുൎവ്വാസസ്സ്മഹൎഷിയും പരിവാരമായിട്ടം ശിഷ്യന്മാരും അതിഥിമന്ദിരത്തിൽ എത്തിയിരിക്കുന്നു.

രാജാ:- ശിവ! ശിവ! ഭഗവാൻ ദുൎവ്വാസസ്സോ!

പദ്യം 30. ദുൎവ്വാസനാതമദേവൻ
ദുൎവ്വാസസ്സുമുനീശ്വരൻ
നിശ്ചയം ഇന്നുകാലത്തിൽ
സൎവ്വഥാ ഞാൻ കൃതാൎത്ഥനാം.

തോഴരെ! അന്തഃപുരത്തിലേക്കു ക്കണം ചെല്ലു! ദ്രൗപദിയെ അറിയിക്ക!

വിദൂ:- (വല്ലാതെ പരുങ്ങിക്കൊണ്ട്) ദേവി ക. ക.

രാജാ:- അതെ. ദേവി ഭക്ഷണംകഴിക്കുന്നതിനുമുമ്പ് ചെന്നു പറയു! പരിഭ്രമിക്കണ്ട.

വിദൂ:- (വിചാരം) അകത്തുകിടക്കുന്ന മഴ ഞാൻതന്നെ വലിച്ചു കാലിലിട്ടു. ഇനി വരുന്നതൊക്കെ എല്ലാമായോ! (പരിഭ്രമിച്ചുകൊണ്ട് പോകുന്നു.)

രാജാ:- (പ്രതിഹാരിയോട്) അതിഥിമന്ദിരത്തിലേക്കു വഴികാണിക്കു!

പ്രതിഹാരി:- തിരുമേനി! ഇതിലേ, ഇതിലേ.

(രണ്ടുപേരും പോയി).

നാലാമങ്കം.

വിഷ്കംഭം.

(അനന്തരം ഗംഗാദേവി പ്രവേശിക്കുന്നു)

ഗംഗ:- പാണ്ഡവന്മാരുടെ കാമ്യകവനപ്രവേശംമുതല്ക്ക് സ്നാനാർത്ഥികളായ അതിഥികൾ എന്റെ നദിയിലും വർദ്ധിച്ചുവരികയാണ്. (പുറവുപാട്ടം നോക്കിക്കൊണ്ട്) കൃഷ്ണ! കൃഷ്ണ! ഇതാ ഒരുസംഘം മഹർഷിവൃന്ദം ഇങ്ങോട്ടു വരുന്നു. ചുകന്ന ജടാമകുടങ്ങളും, രുദ്രാക്ഷമാല്യങ്ങളും, നീണ്ട ചെമ്പൻ താടികളും അണിഞ്ഞു വരുന്ന ഈ ഋഷിസംഘം ഏതാണ്? മുന്നണിയിൽ നായകത്വം വഹിച്ചുകൊണ്ട് ബാലാരുണസ്പർദ്ധികളായ ജ്യോതിസ്സുകളെ പ്രസരിപ്പിക്കുന്ന ഒരു മഹാപുരുഷൻ കാണപ്പെടുന്നു. (ആലോചിച്ചിട്ട്) ഓ ഹോ! മനസ്സിലായി. ഭഗവാൻ ദുർവ്വാസസ്സും പതിനായിരം ശിഷ്യന്മാരും.

പദ്യം 31. ശൈവജ്യോതിസ്സിലെങ്ങും ത്രികണകിരണം
നിത്യമർപ്പിക്കയാലെ,

കൈവല്യംകൈക്കലാക്കി ത്രിഭുവനപരിര—
ക്ഷക്കു് പൂൎണ്ണാധികാരി;
വൈവശ്യംപാപികൾക്കും വിശദഗുണമോടും
പുണ്യവാന്മാൎക്കുമേകം
ദൈവത്തിൻമൂൎത്തിതാനീയതിഥി,മനസശി—
ഷ്യവ്രതൻ തീവ്രനിഷ്ഠൻ.

ശരി. ഇവരെല്ലാം അതി വിശാലമായ എന്റെ മേട്ടങ്ങളിലേക്കിറങ്ങുകയായി. ഈ ഗംഗാധരഭക്തന്മാരുടെ സ്നാനവും എന്നെ പരിശുദ്ധയാക്കട്ടെ! (പുറത്തു നോക്കുന്നു) ഇതാരാണു് ഓടിക്കിതച്ചുകൊണ്ടു് വരുന്നതു്? ക്ഷീണിച്ചു പരവശയായ ഒരു ദേവിയെപ്പോലെ തോന്നുന്നു. (അനന്തരം ഒരു ദേവി പ്രവേശിച്ചു തൊഴുതുകൊണ്ടു്) ഗംഗാദേവി! അങ്ങേക്കു് സഹസ്രം നമസ്കാരം.

ഗംഗ:- പ്രിയ സഹോദരി! അങ്ങേക്കും എന്റെ വന്ദനം. അങ്ങയെ എനിക്കു മനസ്സിലായില്ല. എന്താണൊരു പാരവശ്യം?

ദേവി:- ഭഗവാൻ ആദിത്യൻ പാണ്ഡവന്മാൎക്കു് അക്ഷയപാത്രം നല്കിയതു് ദേവി അറിഞ്ഞിരിക്കുമല്ലോ?

ഗംഗ:- അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അതിന്റെ വിശിഷ്ടഫലം അസംഖ്യം ബ്രാഹ്മണരുടെ സമ്പൎക്കംകൊണ്ടു് ഞാനും അനുഭവിക്കുന്നുണ്ടു്.

ദേവി:- ആ പാത്രത്തിന്റെ അധിഷ്ഠാനദേവതയായ പാത്രദേവതതന്നെയാണ് ഞാൻ.

ഗംഗ:- (ആശ്ലേഷിച്ചുകൊണ്ട്) പ്രിയ സഹോദരി! ചിരപ്രതീക്ഷിതമാണ് ഭവതിയുടെ ഈ സന്ദർശനം, ഇരിക്കട്ടെ. ഈ പാരവശ്യത്തിന് കാരണമെന്ത്?

പാത്രദേവത:- ദുർവ്വാസസ്സും പതിനായിരം ശിഷ്യന്മാരും യുധിഷ്ഠിരന്റെ അതിഥികളായിവന്നതും ആ മഹാരാജാവ് അവരെ സ്നാനത്തിനായയച്ചതും ദേവി അറിയുമല്ലോ.

ഗംഗ:- ഉവ്വ്. ദുർവ്വാസസ്സും ശിഷ്യന്മാരും ഇതാ സ്നാനഘട്ടത്തിലിറങ്ങിക്കഴിഞ്ഞു.

പാത്രദേ:- സ്നാനംകഴിഞ്ഞു് ഈ അതിഥികൾ പാണ്ഡവസന്നിധിയിൽ എത്തിയശേഷം ഉണ്ടാവാൻപോകുന്ന ഭയങ്കരസംഭവത്തെ ഓർത്താണ് എന്റെ പാരവശ്യം.

ഗംഗ:- അക്ഷയപാത്രത്തിലുണ്ടോ അന്നത്തിന്നവസാനം? അന്നം ഭവതിക്കുണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തുകൂടയോ?

പാത്രദേ:- ദേവിക്കിതത്രം മനസ്സിലായിട്ടില്ലേ? ഭഗവാൻ ആദിത്യൻ അന്നദാനത്തിന്നൊരവധി കല്പിച്ചിട്ടുണ്ട്. ദ്രൌപദിയുടെ ഭക്ഷണംകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നീടൊരു വററ്പോലും പാത്രത്തിൽ നിർമ്മിക്കുവാൻ എനിക്ക് സാധിക്കയില്ല.

ഗംഗ:- (പരിഭ്രമിച്ച്) ഹരി! ഹരി! ഗോവിന്ദ! പാഞ്ചാലിയുടെ രക്ഷണം കഴിഞ്ഞുപോയോ? ഇതിൽപരം രത്യാഹിതം എന്തുവരേണ്ടു! പഞ്ചപ്രാണന്മാരുടെ സമാനാധാരശക്തിയാണ് പാഞ്ചാലി. സർവ്വപ്രാണികൾക്കും വിശപ്പുണ്ടാക്കുന്ന പ്രാണശക്തിയായ പാഞ്ചാലിയുടെ രക്ഷണാവധി ആദിത്യനാം അലംഘനീയമാണ്.

പാത്രമേ:- ഈ അത്യാഹിതത്തിന് വല്ല നിവൃത്തിമാർഗ്ഗവും കാണുമോ എന്നാലോചിക്കുവാനാണെന്റെ ഈ ആഗമനം.

ഗംഗ:- നാം എന്താലോചിക്കുവാനാണ്? കാലസ്വരൂപനായ ആദിത്യന്റെ വിധിയെ അതിലംഘിപ്പാൻ ആർക്ക് സാധിക്കും?

പാത്രമേ:- ഹരി! ഹരി! (തലയടിച്ചുകൊണ്ട്) എന്നാൽ അടുത്തുണ്ടാവാൻപോകുന്ന ആ ഭയങ്കരസംഭവമെന്തായിരിക്കും?

പദ്യം 32. സ്വതേ തീവ്രക്രോധൻമുനി, ഹാഹാ!
വിശേഷിച്ചതിപ്രിയായ്
സ്വതേജസ്സുകാന്തായ് മുതിരുമ—
മൃവിപ്പട്ടിണി, ശ്രാപൻ;
ദ്രുതേ വിഘ്നംപോലിന്നണുകി—
ലഹോ! പാണ്ഡവകുല—
ക്ഷമതേജ്ജൂക്ക്രോധായുധമട—
നയക്കാതെവിടുമോ?

ഗംഗ:- ശാന്തം പാപം! ശാന്തം പാപം! ആ സാധ്വീരത്നം പാവം. പാഞ്ചാലി എന്തു്ചെയ്യുന്നു?

പാത്രദേ:- ആ പാത്രം മുമ്പിൽവെച്ചു ഭഗവാനെ വിളിച്ചു കരയുകതന്നെ.

ഗംഗ:- ദേവി! ആശ്വസിക്കുക! കൎമ്മസാക്ഷിയായ ഈ ഭഗവാൻതന്നെ വല്ല സമാധാനവും കണ്ടിരിക്കും. നമുക്കും അതിന്നായി ഈ വനത്തിൽ ഇരുന്നു് പ്രാൎത്ഥിക്കുക!

(എന്നു രണ്ടുപേരും പോയി.)

(അനന്തരം യുധിഷ്ഠിരനും വിദൂഷകനും പ്രവേശിക്കുന്നു)

യുധി:- മൈത്രേയ! ദേവി എന്തുചെയ്യുന്നു?

വിദൂ:- (ആത്മഗതം) ഞാനെന്തു പറയേണ്ടു! ഞാൻ കാണില്ല അവശം എന്റെ കണ്ണുതന്നെ പിടിച്ചു ഞെരുക്കുന്നു. (പ്രകാശം) മഹാരാജാവേ! ദേവി അടുക്കളയിലേക്കു പോകുന്നതായിട്ടാണു് ഞാൻ കണ്ടതു്.

യുധി:- ശരി, അടുക്കളയിൽ ചെന്നതു് അക്ഷയപാത്രത്തോടു് അന്നം അപേക്ഷിപ്പാനായിരിക്കാം.

വിദൂ:- (ആത്മഗതം) ഹരി! ഹരി! ഇനി ഇന്നു് ആ പാത്രത്തിലന്നമോ! ആ ചെമ്പൻതാടിക്കാരന്റെ ശാപത്തിന്നു ഞാൻതന്നെ ഒന്നാമനായിത്തീരട്ടെ. (പ്രകാശം) സ്വാമി! അങ്ങിനെതന്നെയായിരിക്കാം.

യുധി:- മഹൎഷിയുടെ ആഗമനം അന്തൎജ്ജനന്മാർ അറിഞ്ഞിരിക്കുന്നുണ്ടോ?

വിദൂ:- (ആത്മഗതം) ആശ്ചര്യമായിരിക്കുന്നു! ആ ഭീമന്റെ കണ്ണുകൂടൽ വിചാരിക്കാമോ? (പ്രകാശം) സ്വാമി! അന്യജന്മാരെ ഞാനെങ്ങുമന്വേഷിച്ചുകണ്ടില്ല.

യുധി:- പദ്യം 33.

പ്രജകളതിവിനീതം പ്രാജ്യമെൻരാജ്യമെന്നാം
നിജനിജ ശുദ്ധധർമ്മത്തിനായ് കാത്തിരിപ്പൂ!
അജരമമൃതുകൊടുപ്പാൻ നാലുപായങ്ങൾ നാലെൻ-
ഭുജസമരണജന്മാർ നിത്യവും പാലിക്കുന്നു.

വയസ്യ! നാം ദേവിയെ ചെന്നു കാണുക!

(എന്നു ചുറ്റിനടക്കുന്നു.)

വിദൂ:- സ്വാമി! ഇതിലേ, ഇതിലേ. അതിഥികൾക്കുള്ള ദേവതാരാധനസ്ഥലമാണ് ഈ കാണുന്നത്.

യുധി: (ആ സ്ഥലത്തേക്കു പ്രവേശിച്ചു ചുററുപാടും നോക്കിക്കൊണ്ട്) ദ്രൗപദിയുടെ അതിഥിപ്രതിപത്തി പ്രശംസനീയംതന്നെയാണ്.

വിദൂ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) സ്വാമി! അതിനെന്തു സംശയം? പാഞ്ചാലിയില്ലയോ പാണ്ഡവന്മാരുടെ പകുതിശ്ശക്തിയും?

യുധി:- പകുതി മാത്രമല്ല; പാണ്ഡവന്മാരുടെ പരിപൂർണ്ണശക്തിയും പാഞ്ചാലിയത്രെ! ഇതാ നോക്കൂ! ഇവിടെ

പദ്യം 34. ശ്രീ വിദ്യാനിധിയാം തപോധനനോ, തൻ-
ശിഷ്യവ്യൂഹത്തോടുമായ്
ദേവി ശ്രീകരദേവതാർച്ചനവിധി-

ക്കായുള്ള സാമഗ്രിയായ്;
ദേവിദ്രൗപദി, ഇന്നാൽ ശേഷസഹ-
സ്രസ്ത്രീപദീപങ്ങളെ
ദ്യോവിൽ താരകളെക്കണക്കിവ, വിരാ-
ജിപ്പിക്കുന്നതെന്തത്ഭുതം.

ഭഗവാൻ അഗ്ര്യാസനസ്ഥിതനുള്ള പൂജാമണ്ഡപം അതി വിശേഷമായി പ്രത്യേകം അലങ്കരിച്ചു വെച്ചിരിക്കുന്നു:

വിദൂ:- (വിചാരം) ഇത് കാണുമ്പോഴും എനിക്കൊരാശ്വാസമുണ്ട് (പ്രകാശം) സ്വാമി! ഈ ഒരുക്കങ്ങളും കാണുമ്പോൾതന്നെ മഹർഷികളും ശിഷ്യന്മാരും വയർ നിറയുമല്ലോ!

യുധി:- ശരി. ഇനി ഭോജനശാലയിലേക്ക് നടക്കൂ! (പുറത്തി നടന്നു ഭോജനശാലയിൽ ചെന്നു)

വിദൂ:- (ചിരിച്ചു തുള്ളിക്കൊണ്ട്) സ്വാമി! നോക്കണം! ഈ ഭോജനശാലയിൽ വാട്ടിത്തുടച്ചുവെച്ച ഇലകളും പതിനായിരം. ഇരിപ്പാൻ പലകകളും പതിനായിരം. പോര - സ്വാമി! നോക്കണം! വെള്ളം നിറച്ച പൊൻ കിണ്ടികളും പതിനായിരം. (കുറെ ദൂരം നോക്കീട്ട്) ശിവ! ശിവ! ഒന്ന് നോക്കണം! ആ വലിയ താടിക്കാരന് ഇരിപ്പാൻ പ്രത്യേക ഏർപ്പാട്!

യുധി:- പക്ഷെ, അതൊന്നും അതിശയിപ്പാനില്ല. ഗൃഹിണിമാരുടെ ധർമ്മം ദേവിയും നിറവേറുന്നു.

പദ്യം 35. ഹരിക്കു ധർമ്മദാതാവേ —
ഗുരുണീ ഗുണദീപിക,
മാറിപോലെയെപ്പോഴും സത്യം
സംരക്ഷിച്ചു ഗുണാണിമം.

വിദു:- (വിഷാദം) സ്വാമിയുടെ ഈ വാക്കിൽ വിശേഷാൽ ഒരു ആത്മഗൌരവം ഉദ്ഗമ്യമാണ്.

(അണിയറയിൽ)

പദം 8. (ശേഷശായിൻ! പാഹി എന്നമട്ട്)

കാംബോജി,

കേശവ! പീതാംബര! കലിമലോച്ചാടന!
കമലാപതേ! ശ്രീനിധേ! കൃപാകര!
ശ്രീവത്സപൂർണ്ണ! ഹരേ! കൗസ്തുഭശോഭിന! =കേശവ=

യുധി:- എന്താണൊരു സംഗീതം കേൾക്കുന്നത്?

വിദു:- ദേവിയുടെ പ്രാർത്ഥനയാണെന്നു തോന്നുന്നു.

യുധി:- ദ്രൗപദിക്ക് ഏകാന്തത്തിൽ ഭഗവദ്ധ്യാനമേ പതിവുള്ളൂ. ഇരിക്കട്ടെ. നാം ശ്രദ്ധിക്കുക!

(വീണ്ടും അണിയറയിൽ) പദം മുൻമട്ട്.

ഭക്തവിലോലനതഭാഗ്യ വിനോദം
ഭാവയേഹം വരദം ഭാവ്യരൂപം =കേശവ=

യുധി:- ശ്രവണങ്ങൾക്ക് പീയൂഷവർഷിതന്നെയാണ് ഈ കീർത്തനം. നാം അടുക്കളയിലേക്കു ചെല്ലുക!

വിദു:- സ്വാമിയുടെ ഈ പ്രവേശനം ഈ ഭക്തിപ്രവാഹത്തിന് ഒരു ചിറകെട്ടലായിരിക്കും.

യുധി:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ശരി. ആ പ്രവാഹം അങ്ങനെ ഒഴുകട്ടെ. നാം ഈ അടുത്ത മുറിയിൽ ചെന്നു മറഞ്ഞിരുന്ന് ആ പ്രവാഹത്തിൽ സ്നാനംചെയ്യുക!

വിദു:- ഓ ഹോ! സമ്മതിച്ചു. (എന്നു രണ്ടുപേരും പോയി) (അനന്തരം രംഗമദ്ധ്യത്തിൽ ഒരു തിരശ്ശീലയുടെ തിരോധാനത്തിൽ ഇടഭാഗം ഇരുന്നുകൊണ്ട് വിലപിക്കുന്ന പാഞ്ചാലിയും, വലഭാഗം യുധിഷ്ഠിരനും വിദുരനും പ്രവേശിക്കുന്നു).

വിദു:- പുകയില്ലാത്ത അഗ്നിയെ കാണണമെങ്കിൽ പാണ്ഡവസന്നിധിയിൽതന്നെ ചെല്ലണം.

യുധി:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) പുകയുണ്ടാക്കുന്നത് വിറകല്ലേ? വിറകില്ലാതെ കത്തിജ്വലിക്കുന്ന ഒരു ക്രൂരമായ ശോകാഗ്നി അന്തരിന്ദ്രിയമണ്ഡലം.

വിദു:- ശരി. അത്ഭുതം തന്നെ പാത്രത്തിന് അന്നം വേവിപ്പാൻ വിറകും വേണ്ട, പുകയുമില്ല.

ദ്രൗപദി:- പദം 9. (പരമേശഗിരിജാവര! എന്നമട്ട്)

സുരുട്ടി=ആദി.

ഗോവിന്ദ! ഗുണഭൂഷണ! ഗോകുലത്രാണ!
ദേവകീവസുദേവപ്രാണ!
ദ്രവിതാനതാപദാന! =ഗോവിന്ദ=

യുധി:- ഭഗവൽകീർത്തനം ഇതാ വീണ്ടും തുടങ്ങി. ഭഗവാന്റെ വൃന്ദാവനലീലയിലാണ് ഇപ്പോഴത്തെ ആസ്വാദം.

ദ്രൗപ:- പദം

ഗോപികാവിലാസലോല —

ഭക്തജനസന്നിധാന! =ഗോപാല=

വിദു:- (വിചാരം) ഈ പ്രാർത്ഥനയുടെ അന്ത്യം ഗോവി ന്ദാ കേൾക്കുന്നപോലെ ദേവസന്നിധാനം തന്നിലേക്കു ആ കൃഷ്ടമാകുന്നതാണ്. ഹരേ! എന്തോ!

യുധി:- ഭക്തന്റെ അഭിലാഷം ഭഗവാൻ ഏതു കാര്യ ത്തിലും സാധിപ്പിക്കാതെ കഴിയുന്നതല്ല.

ദ്രൗപ:- പദം 10 (ദ്വിതീയാക്ഷരം എന്ന മട്ട്.)

പാണ്ഡവപക്ഷനേ! കൃഷ്ണ! പാലിച്ചീടണേ!

പേടമാർത്തിപൂണ്ടിത പാർത്ഥികേഴുന്നോ

പാപികൾ ഹാ! നിൻദാസി =പാണ്ഡവ=

യുധി:- ദൈന്യമായ ദേവിയുടെ സ്തോത്രം എന്താണ് അതി ൽ കവിഞ്ഞതാകുന്നത്?

വിദു:- (വിചാരം) കാര്യം അങ്ങനെതന്നെ. (പ്രകാശം) ഭഗവതിയുടെ മൂർച്ഛ എന്നേയുള്ളൂ.

ദ്രൗപ:- പദം മുൻമട്ട്.

ദുശ്ശാസനകൃതമിന്നു ഭയദോഷം!

ദുസ്സഹമേറിടുന്നു

ദുഷ്കൃതമെപ്പോൾ ദുർബുദ്ധി വീണ്ടും

ദുഃഖമിതുപവിപാതം =പാണ്ഡവ=

യുധി:- ഹരി! ഹരി! ഗോവിന്ദ! എന്തോ ഒരത്യാഹിതം സംഭവിച്ചു.

വിദൂ:- (വിഷാദം) കഷ്ടം! മഹാകഷ്ടം! ഞാൻ വഞ്ചിത
നായി. (പ്രകാശം) ഹാ! ദൈവമേ, എന്താണിത്?

യുധി:- പദ്യം 36.

ഹാ! പാണ്ഡവപ്രണതമിസ്സുതിയിൽ തമസ്സാ—
യാപാണ്ഡവം നിജയശശ്ശശിയെ ഗ്രസിപ്പൂ!
ഹേ പാവനാത്മക! വിധുന്തുദവൈരിയാം നിൻ—
ശ്രീപാദമേകശരണം കരുണാംബുരാശേ!

(ബദ്ധപ്പെട്ട് എഴുന്നീറ്റ് ദ്രൗപദിയെ നോക്കുന്നു.)

ദ്രൗപ:- പദം മുൻമട്ട്.

സ്നാനവിശുദ്ധതനെടി മുനീന്ദ്രൻ
ജ്ഞാനമുഖൻവരുമല്ലൊ!
നാഥ! മുകുന്ദ! നിർമ്മമനിമ്മുനി-
വശക്കെട്ടിൽ നശിക്കമിലോകം   പാണ്ഡവ=

യുധി:- (തലകുടിച്ചുകൊണ്ട്) കൃഷ്ണ! കൃഷ്ണ! ദേവിയുടെ
ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞുപോയി. (എന്ന് വ്യാകുലനായി
ഇരിക്കുന്നു.)

വിദു:- മഹാരാജാവേ! ഈ അബദ്ധം എന്റെ കയ്യിൽ
നിന്നു വന്നുപോയതാണ്. (എന്ന് യുധിഷ്ഠിരന്റെ
പാദത്തിൽ വീണു കരയുന്നു.)

യുധി:- മൈത്രേയ! ഈ അബദ്ധം അങ്ങയിൽനിന്നോ
ദേവിയിൽനിന്നോ പററിയതല്ല. ഈ യുധിഷ്ഠിര
ന്റെ പൂർവ്വജന്മപാപത്തിൽനിന്നു പൊങ്ങിയതാണ്.

പദ്യം 37. തോഴന്‍കിടന്നുകരയുന്നിതു, ദേവിയോ ചെ-
ന്നാഴംപെടുന്നകുഴിനോക്കിയിരിപ്പു വീഴാന്‍
ഊഴംനിനച്ചു മുനിയുമവശനായ് മറ്റേനി-
മൂഴംപെടുന്നവനുമായ് ഹ! ഹ! ധര്‍മ്മസൂനോ.

ദ്രൌപ:- "ഹാ കൃഷ്ണ! ദ്വാരകാവാസിന്‍! കൃപാസിയാദവ
നന്ദന!" (എന്നു മോഹിച്ചുവീഴുന്നു.)

യുധി:- (ഓടിച്ചെന്നു എടുത്തുംകൊണ്ടു) ദേവി! ആശ്വാസി
ക്കു! ആശ്വാസിക്കു!

വിദു:- ഹരേ! കൃഷ്ണ! വാസുദേവ!

(തിരശ്ശീല വീഴുന്നു.)

അഞ്ചാമങ്കം.

വിഷ്കംഭം.

(ദ്വാരകയില്‍ ഒരു തവണക്കാരന്‍ പ്രവേശിക്കുന്നു.)

തവണക്കാരന്‍:- (മേലോട്ടു നോക്കിക്കൊണ്ടു)

പദ്യം 38. ഖദ്യോതനംമുതലിസ്സഹസ്രകിരണന്‍
സ്വര്‍ന്നദിവിന്‍തിരുമാ—
ഖദ്യോതരൂപതയില്‍കടന്നീയവിധം
ദൃന്നതപമാര്‍ന്നിടയാം.
സ്വച്ഛാഭ്രാന്തത്തിലിരിക്കയോ രവി? കഷ്ടം—
മൂടിനുകൂടുന്നു, ത—

ബ്രഹ്മാണ്ഡം പുത്തനായ് പകുത്തിടുകയോ?
കാലാഖ്യമാം പുസ്തകം.

(സൂര്യപാദം നോക്കീട്ട്) സായാഹ്നത്തിന്ന് ഇനി സുമാറ് പത്തുനാഴികയേയുള്ളു. ലോകം മുഴുവനും ഒരു അന്ധത്വംപിടിച്ചപോലെ വരണ്ടുകിടക്കുന്നു. ഇരിക്കട്ടെ. ഭഗവാൻ ശ്രീ വാസുദേവൻ മാദ്ധ്യാഹ്ന സ്നാനത്തിന് ഈ കദളീവനത്തിലെ പടിഞ്ഞാറെ നീരാളിയിൽ എഴുന്നെള്ളിയിട്ട് സമയം അതിക്രമിച്ചു. രുഗ്മിണീദേവി കൊട്ടാരത്തിൽ അമൃതേത്തിന്നുള്ള ഇലയുംവെച്ചു കാത്തിരിക്കയാണ്. ഭഗവാനെ ദേവതാരാധനാസ്ഥലമായ ക്ഷേത്രത്തിലും ഞാനന്വേഷിച്ചു. കാണ്മാനില്ല. ഇനി കുളക്കടവിലും ചെന്നന്വേഷിച്ചുകളയാം. (പുറത്തിറങ്ങുന്നു.) (ഒരു ഭൃത്യൻ പ്രവേശിച്ച്) അല്ല! താമ്പൂലക്കാരൻ സുനന്ദനോ! എന്താണൊരു ബദ്ധപ്പാട്?

സുനന്ദൻ:- സുമതി! ഭഗവാനെവിടെ? നീരാട്ടുകുളി ഇനിയും കഴിഞ്ഞില്ലെന്നോ? കൊട്ടാരത്തിൽ ദേവി കാത്തുനില്ക്കുന്നു.

സുമതി:- ഇതെന്തുകഥ! ഭഗവാൻ സ്നാനം കഴിഞ്ഞു എഴുന്നെള്ളിയിട്ട് സമയം കുറെ കഴിഞ്ഞു. ദേവതാരാധനം ചെയ്യുകയായിരിക്കാം.

സുനന്ദൻ:- ഇല്ല. ക്ഷേത്രത്തിലും ഞാനന്വേഷിച്ചു.

സുമതി:- ഭഗവാൻ ദേവതാരാധനക്ക് ക്ഷേത്രത്തിലേക്ക് എഴുന്നെള്ളുന്നത് ഞാൻ കണ്ടിരിക്കുന്നു.

സുനന്ദൻ:- ക്ഷേത്രപരിചാരകന്മാർ പറഞ്ഞു ദേവതാരാധനാമദ്ധ്യത്തിൽതന്നെ ഭഗവാൻ ബദ്ധപ്പെട്ടു പുറത്തേക്കിറങ്ങിയെന്ന്.

സുമതി:- എന്നാൽ എങ്ങോട്ടെഴുന്നെള്ളി? ഉപവനത്തിലാരെ ആരേയും കളിക്കടവിലോ കൊട്ടാരത്തിലോ വന്നുകണ്ടില്ലല്ലോ.

സുനന്ദൻ:- (ബദ്ധപ്പെട്ടു നോക്കിക്കൊണ്ട്) അതാ ഭഗവാൻ നോക്കൂ! നോക്കൂ!

സുമതി:- (പരിഭ്രമിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ട്) ഭഗവാൻതന്നെയാണത്. കടൽതീരത്തേക്കു ഓടുകയാണ്. എന്താണിത്!

പദ്യം 39. അത്യുംഗസ്ഥാനത്തുള്ളോൻ മദിതമതക—
ശ്യാമളൻ ശ്രീകരൻ
കമ്രശ്രൽപീതാംബരശ്രീ ചിതറി മറി; തടി—
ന്മേഘവിഭ്രാന്തിചാർത്തി;
ബിഭ്രത്തൈരഘനേത്രാഞ്ചനമകരലസൽ—
പിഞ്ഛനായ് ചഞ്ചലൻ സൌ—
ഖ്യാപാദർത്തനൊട്ടുന്നിതു! തുടിതി മന—
സ്സണ്ഡലം തട്ടിനീക്കി.

സുനന്ദൻ:- ദേവിയുടെ കഥ വലിയ വിഷമത്തിലായല്ലോ!

സുമതി:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) എടോ! സുനന്ദേ! ഭക്തന്മാരുടെ ദാസനല്ലേ ഭഗവാൻ! ഏതോ ഒരു ഭക്തൻ വിളിച്ചു. ഭഗവാൻ ഓടി. ഈ തത്വം ചിരപരിചിതയായ ഭഗിനിക്കും അറിയാം. എന്നാലും ഞാനീകഥ ദേവിയെ അറിയിച്ചേക്കാം.

(എന്നു രണ്ടുപേരും പോകുന്നു)

(ശോകവിഹ്വലയായ ദ്രൌപദിയും, യുധിഷ്ഠിരനും, വിദൂഷകനും പ്രവേശിക്കുന്നു)

ദ്രൌപദി:- ഈ പാർഷതിയുടെ ജനനം പാണ്ഡവകുലത്തിന്റെ കോടാലിയായിട്ടാണ്.

യുധി:- ദേവി! യുധിഷ്ഠിരന്റെ മർമ്മത്തെ ഭേദിക്കുന്നതാണ് ഈ വാക്യം. വാസ്തവം അങ്ങിനെയല്ല.

പദ്യം 40. യജ്ഞസേനന്റെ യാഗാഗ്നി—

പ്രജ്ഞാതാൻ പാണ്ഡവക്ഷിഷ
അജ്ഞാതർക്കവേദ്യസ്വധയായ്
വിഘ്നപാർഷതി വന്നതാം.

സംശയിക്കേണ്ട. വേദിയിലാണ് പാണ്ഡവ പ്രതിഷ്ഠ.

വിദൂ:- എന്തോ ഒരു ശബ്ദഘോഷം കേൾക്കുന്നു.

(ദ്രൌപദിയും യുധിഷ്ഠിരനും ശ്രദ്ധിക്കുന്നു.)

ദ്രൗപ:- എന്താണിത്! എന്റെ അന്തർന്നാഡികൾ ഞാ
നറിയാതെ ഒരു സന്തർപ്പണസുഖം അനുഭവിക്കുന്നു!

(അണിയറയിൽ ശംഖധ്വനി)

യുധി:- (പരിഭ്രമിച്ചെഴുനീററ്)

പദ്യം 41. കാളാംഭോദകല്പം, വരുന്ന വിവിധം
സൈന്യങ്ങളിൽ കോൾമയി—
ക്കോളാരംഭമുടൻവരുത്തുംപടി വിട്ടും—
കോലാഹലധ്വാനമോ?
ക്ഷ്വേളാനാദക്കൂത്തപ്രദായി, ഗന്ധ—
പ്രോല്ലസീനമോ? മൽസ്വാ—
നാളാന്തസ്സുഖിതത്തിലിദ്ധ്വനി നവം—
ദുഃഖപ്രമുഖശോകാത്മികയോ?

ദേവി! പാഞ്ചജന്യധ്വനിതന്നെയാണ് മുഴങ്ങുന്നത്.
ഞാൻ വേഗം ഭഗവാനെ സ്വാഗതംചെയ്തു കൂട്ടി
ക്കൊണ്ടുവരാം.

ദ്രൗപ:- നാഥ! ആ പരമാനന്ദമൂർത്തിയെ വീണ്ടും മനോ
മുകുരത്തിൽ പകർത്തിവെപ്പാൻ ഇഷ്ടമുള്ളവർ ഇവി
ടെ കാത്തിരിക്കാം.

വിദു:- സ്വാമി! ഇഷ്ടമുള്ളവൻ അങ്ങയെ പിന്തുടരട്ടെ?

യുധി:- വന്നുകൊള്ളു! (എന്നു യുധിഷ്ഠിരനും വിദുരനും
പോകുന്നു)

(അണിയറയിൽ വീണ്ടും ശംഖധ്വനി)

ദ്രൗപ:- (പരിഭ്രമിച്ചുകൊണ്ട്) ഇതാ! പാഞ്ചജന്യം അടുത്തടുത്തു മുഴങ്ങുന്നു!

പദ്യം 42. ബിസലതയിലൊരറ്റത്തൊടിക്കകം നൽ-
ക്കിസലയപുഷ്പമധൂദയം കണക്കെ,
അസമപുളകഹർഷബാഷ്പധാരാ-
ഭസമതയൂന്നിതെത്തിക്ക ശംഖനാദം.

ഇതാ! തുളസീസുഗന്ധം, മാലേയപരിമളം, കസ്തൂരിസൌരഭ്യം ഇവയെ വഹിച്ചുകൊണ്ട് ബാലമാരുതൻ ഈ ഗൃഹാന്തർഭാഗത്തിലേക്കു തുള്ളിച്ചാടിക്കയറുന്നു. ഞാൻ എന്നെത്തന്നെ മറന്നുപോകുന്നു. എന്താണിത്? (പരിഭ്രമിച്ചെഴുന്നേററ്) മിന്നിത്തിളങ്ങുന്ന മരതകപ്പച്ചയുടെ ഒരു മിന്നലാട്ടം എന്റെ നേത്രസീമകളിൽ പാഞ്ഞുകയറുന്നു. (പുറമ്പാടും പരിഭ്രമിച്ചു നോക്കുന്നു.) ഹാ! കൃഷ്ണ! എന്റെ ഹൃദയകമലവാസിൻ! (എന്നു പരിഭ്രമിച്ചു ഒരു സന്ധിലേക്കു തിരിയുന്നു.) (മറുഭാഗംസന്ധിൽകൂടി ഭഗവാൻ പ്രവേശിച്ച്) ഹൃദയത്തിൽനിന്നല്ല, പുറകിൽനിന്നാണ്.

ദ്രൗപ:- (ബദ്ധപ്പെട്ട്) കൃഷ്ണ! കൃഷ്ണ! ഗോവിന്ദ! എന്നു നമസ്കരിക്കുന്നു.)

ഭഗവാൻ:- ഭവതിയുടെ ധർമ്മനിഷ്ഠ ജയിക്കട്ടെ!

ദ്രൗപ:- ഭഗവൻ! ലക്ഷ്മീവല്ലഭ! തിരുവടി ഈ ആസനത്തെ അലങ്കരിക്കണം! ഈയുള്ളവൾ അർഘ്യപാദ്യങ്ങൾകൊണ്ട് അങ്ങയെ ആരാധിക്കട്ടെ!

ഭഗ:- (ഇങ്ങനിട്ട് ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ദേവി അൎഘ്യപാദ്യങ്ങളം എനിക്ക തന്നുകഴിഞ്ഞു.

പദ്യം 43. പ്രേമപ്രസന്നവദന —
ച്ചൂമധുസ്മേരമാൎഘ്യവും,
ഹേ മനസ്വിനി! ഹൎഷാശ്രു —
ധാരാമപാദ്യവുമേകി മേ

ഇനി വേണ്ടത് വേഗം തരണം!

ദ്രൗപ:- (ഭഗവാന്റെ ദേഹം നോക്കിക്കൊണ്ട്) തിരുമേനിയിൽ എന്തൊരു വിയൎപ്പാണിത്!

പദ്യം 44.

കയത്തസ്സൂൎയ്യശ്രേഷ്ഠിയിൽതപിച്ചുപച്ചിലക്ക തൻ-
പയസ്സുപോലഹാ! ഭവൽപ്പുസ്സിലാകമാനമേ
വിയൎപ്പൊലിച്ചുതിപ്രമായ് മുകുന്ദ! ഹന്ത! നീലമാം-
വിയത്തിൽനിന്നു വിൺനദീപ്രവാഹമെന്നപോലെയും

അതുകൊണ്ട് ഈ വെഞ്ചാമര എടുത്തു കുറഞ്ഞൊന്നു വീശാം (എന്നു വെഞ്ചാമര എടുത്തു വീശുന്നു.)

ഭഗ:- ദേവി! ബാഹ്യമായ ഈ ഉപചാരംകൊണ്ടൊന്നും ഈ വാസുദേവൻ സംതൃപ്തനാവുന്നില്ല. അഥവാ,

പദ്യം 45. സഞ്ചാരഖേദം മമ നിസ്സ്വശീലമാം-
വെഞ്ചാമരക്കാറ്റിലടങ്ങി മുന്നമേ,
തൻപാദകഞ്ജങ്ങളിലെന്റെ ദൃഷ്ടി-
പ്പീഠമാവതാസന്നൊരു വിശ്രമസ്ഥലം!

ദേവി! യാജ്ഞസേനി! സഞ്ചാരതാപംകൊണ്ടല്ല, ജഠരാഗ്നിയുടെ താപംകൊണ്ടാണ് ഈ കൃഷ്ണൻ ഇപ്രകാരം കുഴങ്ങുന്നത്.

ദ്രൗപ:- (പരിഭ്രമിച്ചു പുറവുപാടും നോക്കുന്നു.)

ഭഗ:- എന്താണൊരു പരിഭ്രമം? ഈ പരിഭ്രമംകൊണ്ടൊന്നും എന്റെ വിശപ്പടങ്ങുകയില്ല. ഭക്ഷിപ്പാൻ വല്ലതും തന്നെ കഴിയൂ!

ദ്രൗപ:- (കരഞ്ഞുകൊണ്ട്) ഭഗവാനെ! ഈയുള്ളവൾ എന്തു പറയേണ്ടു!

ഭഗ:- പറയേണ്ടതെല്ലാം പിന്നെ ആവാം. എന്റെ വിശപ്പടങ്ങട്ടെ. വല്ലതും തരൂ!

ദ്രൗപ:- (കരഞ്ഞുകൊണ്ട്) കുണ്ടിൽ കുടുപെട്ടപോലെ ഈയുള്ളവൾ കഠിനവേദന അനുഭവിക്കാറായി. ദുർവ്വാസസ്സും പതിനായിരം ശിഷ്യന്മാരും...........

ഭഗ:- മതി! തമാശപോകട്ടെ ദേവി! ആനക്കാര്യത്തിൽ ചേനക്കാര്യം. ഈ സാധു കൃഷ്ണൻ വിശപ്പിനു വല്ലതും തരണമെന്നു യാചിക്കുന്നു. ഇപ്പോഴാണല്ലൊ ദുർവ്വാസസ്സിന്റേയും ശിഷ്യന്മാരുടേയും കഥ പറയേണ്ടത്! വല്ലതും തരൂ! വിശപ്പു സഹിക്കാൻവയ്യ.

ദ്രൗപ:- ഭഗവൻ! ഈ പാർഷതിയുടെ ഭക്ഷണം കഴിഞ്ഞുപോയി.

ഭഗ:- സന്തോഷം! അങ്ങയുടെ ഉച്ഛിഷ്ടമാണ് നമുക്ക് വേണ്ടത്.

ദ്രൌപ:- ശ്രീകൃഷ്ണാ! ഇനി ഇന്ന് ആ അക്ഷയപാത്ര
ത്തിൽ അന്നം ഒന്നും ഉണ്ടാവുകയില്ല.

ഭഗ:- പാത്രം എവിടെ? ഞാൻ നോക്കട്ടെ!

ദ്രൌപ:- (പാത്രം എടുത്തു മുമ്പിൽവെച്ചു്) ഇതാ!

പദ്യം 46. അന്ധസ്സശേഷമൊഴിവാ-
യന്ധകാരത്തിൽവീണു ഞാൻ
അന്ധകേശ! ഭവൽഭക്തി-
ബന്ധമററ നരൻപടി.

ഭഗ: (പാത്രം സൂക്ഷിച്ചുനോക്കി ചിരിച്ചുകൊണ്ടു്) ദേവി!
ഭ്രാന്തിക്കന്ധകാരമോ? കണ്ണുപൊത്തി ഇരുട്ടാക്കാനാണോ ഭാവം? എന്തിനാണി കള്ളത്തരവും പകിട്ടും വാസുദേവനോട് കൊണ്ടുവരുന്നത്? പറക, ഈ കൃഷ്ണൻ ഒരു കള്ളൻതന്നെയാണ്.

പദ്യം 47. ഒട്ടുമില്ലമമലജ്ഞ, തൈകവരെ-
പ്പെട്ടു ഭക്ഷണമിതന്നിടംവരെ;
കട്ടതിന്നുപലതും, കഴിഞ്ഞ പൂ-
മൊട്ടുകാലവുമിവൻ, ധരിക്കണി.

ദ്രൌപ:- ഭഗവൻ! വൃന്ദാവനത്തിലെ ആ ബാലലീല ദേ
വന്മാർക്കുപോലും അത്ഭുതമാണ്. ഗോപസ്ത്രീകളുടെ
വെണ്ണയും പാലും മാത്രമല്ല, അവിടുന്ന് കട്ടതിന്ന
ത്. വിഷയവ്യാകുലമായ അവരുടെ ഹൃദയത്തെ
പ്പോലും കവർന്നെടുത്തു.

ഭഗ:- (പാത്രത്തിൽ സൂക്ഷിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ട്) ദേവി! പാണ്ഡവപ്രേയസിയുടെ അവശിഷ്ടം — ഒരു ചീരക്കറിയുടെ ഇലക്കഷ്ണം ഇതിൽ പററിക്കിടപ്പുണ്ട്. ഒരു ഇരുമ്പിന്നോ ഒരു ഈച്ചക്കോ കുക്ഷിപൂരണത്തിന്ന് ഇതു ധാരാളം മതി. സർവ്വാന്തര്യാമിയായ വാസുദേവന് ഇതു, ക്ഷുദ്രജന്തുദാപാരാ സംതൃപ്തിയടയാവുണ്ട്. പോരെങ്കിൽ മാഹരമെനത്തിന്നു എന്റെ കയ്യിൽ കുറെ പച്ചവെള്ളവും പകൎന്നേക്കു! (എന്നു പറഞ്ഞു ചീരക്കഷ്ണ് ഭക്ഷിച്ചു കൈനീട്ടുന്നു).

ദ്രൗപ:- പരിപൂൎണ്ണസ്വരൂപ! വാസുദേവ! സംതൃപ്തോഭവ (എന്ന് പരിശുദ്ധജലം ഭഗവാന്റെ കയ്യിൽ പകൎന്നുകൊടുക്കുന്നു. ഭഗവാൻ ആസ്വദിക്കുന്നു.)

ഭഗ:- പദം 11. (മാകലമംഗള എന്ന മട്ട്)

ബിഹാക്=ആദി.

പല്ലവം: മതി, മതി, മാമകതൃപ്തിയടഞ്ഞുതെ

അനു: പ: മാതൃസ്വസ്ത്യം മകന്നു ചൈതന്യം
ശ്രീകസൌഖ്യമേ മമ "ഭോജന"പാനസേവനം =മ=

ദ്രൗപ:- മധുരമേ മാധവ! നിൻവാക്യമമൃതം
മാമകഹൃദയം മതി തവ സദയം
പാപഹരമേ തവ പാദാബ്ജസേവനം =മ=

ചരണം: ഭഗ: ശരി, സുശീലേ! ഭരിക്കിലുകാലെ
പൊരുതിനല്ലുന്നാളും "ഭക്താപ"സേവനം =മ=

ദ്രൌപ:- ജയ,ജയ,ശൌരേ! ജഗതിന്നവരേ!

ജയത്തുഹരേ! തവ പാദാബ്ജസേവനം =മ–

(അണിയറയിൽ) ഭഗവൻ! വാസുദേവ! അങ്ങന്നെ
വിടെ?

ദ്രൌപ:- (പരിക്രമിച്ച്) ഭഗവാനേ! കൃഷ്ണ! അങ്ങയേ
തിരഞ്ഞുനടക്കുന്ന ആര്യപുത്രൻ യുധിഷ്ഠിരന്റെ
ആഹ്വാനമാണിക്കേൾക്കുന്നതു്.

(അനന്തരം യുധിഷ്ഠിരനും വിദൂഷകനും പ്രവേശി
ച്ചു തൊഴുതുകൊണ്ടു് നില്ക്കുന്നു).

യുധി:- ഭഗവൻ! അങ്ങയുടെ ശംഖധ്വനി എന്നെ പല
ദിക്കിലേക്കും ആകർഷിച്ചു.

ഭഗ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ടു്) ശരി. അങ്ങയുടെ അന്നദാന
പ്രഖ്യാപനം ഈ വാസുദേവനേയും. അനുജന്മാ
രെവിടെ?

(അണിയറയിൽ)

പദ്യം 48. പരം പുളകമുണ്ടാക്കി—
യിരമ്പുന്നിതു ഗർജ്ജിതം;
ചിരംപ്രതീക്ഷിതം ഭവ്യോ—
ത്തമം കാർമേഘമെങ്ങഹോ!

വിദൂ:- ഭഗവാനേ! ശ്രീകൃഷ്ണ! ഭീമസേനൻ ഇതാ എത്തി
ക്കഴിഞ്ഞു.

(ഭീമസേനൻ പ്രവേശിച്ചു തൊഴുതുനില്ക്കുന്നു.)

ഭഗ:- മഹാഭാഗ! വൃകോദര! അതിഥികൾക്ക് ഇനിയും ഭക്ഷണം കൊടുത്തുകഴിഞ്ഞില്ലെന്നോ? ഭോജനശാലയിൽ അനവധി പലകകളും ഇലകളും വെച്ചു തെയ്യാറാക്കിക്കണ്ടു.

യുധി:- ശ്രീ വാസുദേവ! ആ കഥയെന്തു് പറയേണ്ടു! ഭഗവാൻ ദുർവ്വാസസ്സിന്നും ശിഷ്യന്മാർക്കും ഒരുക്കിവെച്ചവയാണവ.

ഭീമസേനൻ:- ശരി. ഭഗവാനേ ശരി. അവർ സ്നാനത്തിന്നു പോയിരിക്കയാണ്.

യുധി:- ഭഗവൻ! സ്നാനംകഴിഞ്ഞുവന്നാൽ..........

ഭഗ:- ആ കാര്യം അക്ഷയപാത്രം നിർവ്വഹിച്ചുകൊള്ളും. (പുറമെ ഇറങ്ങി സൂര്യനെ നോക്കിക്കൊണ്ട്) ഇതെന്തുകഥ! സായാഹ്നം ആസന്നമായി. ഇനിയും അവരുടെ സ്നാനം കഴിഞ്ഞില്ലെന്നോ? പ്രിയ ജ്യേഷ്ഠ! വൃകോദര! അങ്ങന്ന്തന്നെ ചെന്ന ആ മഹർഷിവൃന്ദത്തെ അന്വേഷിച്ച് കൂട്ടിക്കൊണ്ടുവന്നാൽ മതിയാവൂ.

യുധി:- (ആത്മഗതം) ഈ കല്പനയുടെ രഹസ്യം ആർക്കറിയാം!

ഭീമ:- ഭഗവൻ!

പദ്യം 49. ചെവിക്കർഹാരമായ്ത്തന്നെ,

ഭവിപ്പൂ തവ ഭാഷിതം;

സവിതാവിൻരശ്മി, സന്ധ്യ—
വിവിധാകാരമാംവിധം.

ഇതാ! ഇത ഭീമൻ യാത്രയായി (എന്ന് ഗദയോടു കൂടി പുറപ്പെടുന്നു.)

വിദൂ:- (ഭഗവാനോട്) സ്വാമിൻ! വൃകോദരനെ അനുയാത്രചെയ്വാൻ അടിയനേയും അനുവദിക്കണം!

ഭഗ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) ചങ്ങലവട്ടക്ക് ഒരു ഇടം ആവശ്യമാണ്. പൊയ്ക്കൊള്ളൂ!

(വിദൂഷകൻ പോകുന്നു.)

തിരശ്ശീല വീഴുന്നു.

ആറാമങ്കം.

വിഷ്കംഭം.

ഗംഗാതീരം സീൻ.

(രണ്ടു മഹർഷിശിഷ്യന്മാർ മാലാധാരികളായി ഇരുന്ന് ജപിച്ചുകൊണ്ട് പ്രവേശിക്കുന്നു.)

പ്രഥമൻ:- (തേട്ടിക്കൊണ്ട്) സഖേ! കൌത്സ! എന്താണിത്? ചതുർവ്വിധ പദാർത്ഥങ്ങളോടുകൂടിയ ഭക്ഷണം കഴിച്ചു ഒരു സംതൃപ്തിയും ഒരു തേട്ടലും.

കൌത്സൻ:- (തേട്ടിക്കൊണ്ട്) പ്രിയ വയസ്യ! സുജാത!

കാൎയ്യം ശരിയാണ് എനിക്കും തോന്നുന്നുണ്ട്. ജപം കഴി
ഞ്ഞു ചോദിക്കാമെന്ന് ഞാൻ ഓൎത്തിരിക്കയാണ്.

സുജാതൻ:- (തേട്ടിക്കൊണ്ട്) അത്ഭുതം! പാൽപായസം
മുതലായ മധുരാന്നങ്ങൾപോലും തേട്ടിത്തുടങ്ങിയി
രിക്കുന്നു.

കൌണ്ഡ:- ഒന്നാമത്തെ മുങ്ങലിൽതന്നെ എനിക്കീയനു
ഭവം പ്രത്യക്ഷമായി.

സുജാ:- ശരി. എനിക്കും അങ്ങിനെയുണ്ടായി.

(അണിയറയിൽ)

ഹര! ഹര! ശങ്കര! മഹാദേവ! (ബ്രാഹ്മണങ്ങളുടെ
തേട്ടൽ കേൾക്കപ്പെടുന്നു) ഛോ! ഛോ! ഭാരദ്വാജ!
ശാരദ്വത! കൌണ്ഡ! സുജാത! അത്ഭുതം! അത്ഭു
തം!

പദ്യം 50. ചിത്രം! മുക്കിപിടിച്ചുമുങ്ങുമളവിൽ
ഗംഗാജലത്തുള്ളിയും
വസ്ത്രത്തെക്കൊണ്ടനാകുന്നില്ല ഫലമോ!
മുങ്ങിക്കളിപ്പോളവും.
ചിത്രം! ചിത്രമഹോ! ചതുൎവ്വിധപദാ —
ൎത്ഥംചേൎന്ന ഭക്ഷ്യാന്നവും
സത്രം നല്കിയതൃപ്തിയോരു ബഹുലം
തേട്ടുന്നു ശിഷ്യവ്രജം.

(പിന്നെയും അണിയറയിൽ തേട്ടുന്നു)

കൈതവ:- സഖേ, നമുക്കുള്ള അനുഭവംതന്നെ ഇതാ! നമ്മുടെ വയസ്യന്മാരും വിളിച്ചുപറയുന്നു.

ഋജു:- (ആകാശത്തേക്കു ശ്രദ്ധിച്ചുകൊണ്ട്) ഹേ! ഹേ! വയസ്യന്മാരേ! ഈ അത്യത്ഭുതം ഞങ്ങൾക്കും അനുഭവപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. (അണിയറയിൽ)

മുന്നണിയിൽ നില്ക്കുന്ന നിങ്ങളും ഭഗവാനെ ചെന്നു കണ്ടു് ഇതിന്റെ കാരണം അന്വേഷിക്കുക!

കൈതവ:- വാസ്തവം. ഞങ്ങളും അന്വേഷിച്ചുകളയാം.

ഋജു:- (പെട്ടെന്നു ദൂരം നോക്കിക്കൊണ്ട്) ഇതാ ഭഗവാൻതന്നെ പരിഭ്രമിച്ചുകൊണ്ടു് ഇങ്ങോട്ടു ഓടിവരുന്നു.

പദ്യം 51. സ്നാനംചെയ്തു വിളങ്ങിനേടിയ ജടാ-
ജൂടം പ്രസന്നം മുഖം
പീനം മാറത്തടമങ്ങിപ്പുണ്യമധുരാൽ-
ഗാത്രം പരിപൂതം ഭൃശം
മൌനംവിട്ടു,വസിഷ്ഠനും ഹാ! ഹാ! പരി-
ഭ്രാന്ത്യാ കടന്നെത്തുതാ-
ധ്യാനംചെയ്തുതകെട്ടപോലെ ഭഗവാ-
നിങ്ങോട്ടു ചാടുന്നിതാ!

(അനന്തരം ദുർവ്വാസസ്സും ശിഷ്യന്മാരും തേടിക്കൊണ്ട്
പരിഭ്രാന്തരായി പ്രവേശിക്കുന്നു)

ദുർവ്വാസസ്സ്:- അത്ഭുതം! അത്യത്ഭുതം! ഗംഗാസ്നാനത്തിൽ ഇങ്ങിനെ ഒരു് പരിണാമഭേദം ഇദംപ്രഥമമാണ്.

പ്രിയശിഷ്യന്മാരേ! നിങ്ങളിലും ഈ അത്ഭുതസംഭവം പ്രത്യക്ഷമായി കാണപ്പെടുന്നു.

കൌത്സ:- വാസ്തവം. ഭഗവാനേ! വാസ്തവം. ഇതിന്റെ കാരണം അങ്ങുന്നുതന്നെ കാണേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ബുദ്ധ:- (വീരാസനത്തിൽ ഇരുന്ന്) ശരി. ഞാൻ സമാധിയിൽ അന്വേഷിച്ചുനോക്കട്ടെ. (സമാധിയിലിരിക്കുന്നു.)

(ശിഷ്യന്മാർ തൊഴുതുനില്ക്കുന്നു.)

സുജാ:- ഭഗവാന്റെ പ്രാണൻ അടങ്ങി.

കൌത്സ:- മാത്രമല്ല, അന്തഃകരണവും അന്തർമുഖമായി.

പദ്യം 52. നാസാഗ്രദൃഷ്ടിരണ്ടും ചിൽ—
ഭാസാ ബാഹ്യംവെടിഞ്ഞിഹ
ശ്വാസാനിലനൊപ്പമുള്ളിൽ
ധീസാരൂപ്യമണഞ്ഞുതേ.

ബുദ്ധ:- (ഞെട്ടിയുണർന്ന്) ഹരി! ഹരി! ശാന്തം. ശാന്തം. ഗംഗാസ്നാനത്തിന്റെ ഫലം ഇന്നാണ് നമുക്ക് സാധിച്ചത്. അന്നദാതാവായ ആദിത്യന്റെ മണ്ഡലത്തെ ഞാൻ ആദ്യം പരിശോധിച്ചു. എന്റെ പ്രശ്നത്തിന്റെ ഉത്തരം അദ്ദേഹം തന്നില്ല. എന്റെ അഭീഷ്ടദൈവതമായ ശൈവജ്യോതിസ്സിൽനിന്നും ഈ പ്രശ്നത്തിന്റെ ഉത്തരം മൌനം മാത്രമായിരുന്നു. പിന്നീട് ലോകത്തിന്റെ സമഷ്ടി ചൈതന്യമായ വൈഷ്ണവതേജസ്സിന്റെ ഒരു ശാന്തികിരണം ഉത്ത

ക്കം തന്നു. ഹരി! ഹരി! ഗോവിന്ദ! (അഞ്ജലി മൂർദ്ധാ
വിൽ വെച്ചുകൊണ്ട്)

പദ്യം 53. കപടമാനുഷ! കൃഷ്ണ! ഭവൽഗുണം
വിപദി ഭക്തമിഴിക്കൃതാഞ്ജനം.
ആപകടങ്ങളിൽ ഞാൻ നിപതിക്കിലും
സപദി മൽവഴി നിൻകൃപനല്ലൂയാം.

പരമാത്മൻ! ഭക്തവത്സല! ശ്രീ വാസുദേവ! സർവ്വ
ബ്രഹ്മാണ്ഡങ്ങൾക്കും ആശ്രയമായി സമഷ്ടിചൈത
ന്യമായ അങ്ങയിൽ ഭക്തന്റെ പരിശുദ്ധ ഹൃദയ
ത്തിൽ വെച്ച ഉപഹാരദ്രവ്യം പ്രവേശിക്കുമ്പോൾ
ശബ്ദഗ്രാഹണയന്ത്രത്തിൽ പ്രവേശിച്ച സംഗീതം
ആകാശമാർഗ്ഗമായി ശ്രോതാക്കളിൽ പോലെ അന്യ
ഭക്തന്മാരുടെ സിരകളിൽ പാഞ്ഞുകയറി സംതൃപ്തി
യുണ്ടാക്കുന്നു. ആനന്ദം. പരമാനന്ദം. ഈ ദുർവ്വാസ
സ്സും ശിഷ്യന്മാരും ഇപ്പോൾമാത്രമേ ധന്യരായുള്ളു.
അല്ലയോ! ഭക്തോത്തമയായ പാഞ്ചാലി! ധ്യാന
ത്താൽ അങ്ങേക്ക് സാധിച്ച ആത്മപിണ്ഡികളെ
സാമർത്ഥ്യം അത്യത്ഭുതമായിരിക്കുന്നു! ഗോപികമാ
രുടെ ഭക്തിയെക്കാൾ മാധുര്യം ഭവതിയുടെ ഭക്തി
ക്കാണ്. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ — അവർക്ക് ശ്രീ ഭഗ
വാനെ ആകർഷിക്കുവാൻ വെണ്ണയും പാലും വേണ്ടി
വന്നു. ഭവതിക്കോ, വെറും ചീരച്ചപ്പും പച്ചവെള്ള
വും മാത്രം! (അല്പം ആലോചിച്ച് ക്രോധാന്ധനായി

എഴുന്നീററ്) എടാ! എടാ! ദുഷ്ട! ദുര്യോധന! നിന്നിൽ മൂർത്തിമത്തായ കലിയുടെ — ആ അധർമ്മരാക്ഷസന്റെ സ്പർശമാണ് എന്നെ അപകടത്തിൽ ചാടിച്ചത്. അമൃതം പുരട്ടിയ നിന്റെ മുഖപത്മത്തിൽ ഞാൻ വഞ്ചിതയായിപ്പോയി. കാളകൂടം നിറഞ്ഞ നിന്റെ അന്തഃകരണം ഇതാ! പ്രത്യക്ഷമായി. ഈ ധാർത്തരാഷ്ട്രകുലം..............(എന്ന് കണ്ണുമടച്ചു ശപിക്കാൻ ഭാവിക്കുന്നു.)

സുജാ:- ഭഗവാനേ! അരുതരുത്. ശാന്തിഃ ശാന്തിഃ

ഋഷി:- എന്തരുതരുത്! ആ പരമദുഷ്ടന്റെ അധർമ്മവൃത്തി സർവ്വം എന്റെ സമാധിദൃഷ്ടിക്കു ലക്ഷ്യമായി.

പദ്യം 54.

അരക്കില്ലം, കള്ളച്ചൂതുകളി, ഘോരം ദ്രുപദജാം-
ബരാക്ഷേപം, കാട്ടുപ്രവസനമജ്ഞാതവസനമഹോ!
ഗരളപാനാദ്യങ്ങളും വനമലസാകം ഹാ! ഹാ! ചിരം
പരസ്പർദ്ധാവൃത്തം ദ്രുതമിവ ഭേദിക്കുന്നു ഹൃദയം.

ഇപ്പോഴും പരമഭക്തയായ പാഞ്ചാലിയെക്കൊണ്ട് എന്നെ ഭസ്മമാക്കുവാനാണ് ആ പരമദുഷ്ടൻ വട്ടംകൂട്ടിയത്. (വീണ്ടും ക്രോധാന്ധനായി) ഈ ധാർത്തരാഷ്ട്രകുലം..............(എന്നു കണ്ണുമടയ്ക്കുന്നു)

സുജാ:- ഭഗവാനേ! ഈ ശാപം അനവസരത്തിലാണേ! അധർമ്മപരിഹാരത്തിനും ധർമ്മപരിരക്ഷണത്തിനും നരനാരായണന്മാർ അർജ്ജുനനും ശ്രീകൃഷ്ണനുമായി അവതരിച്ച കാലമാണിത്.

ദുർവ്വാ:- (കൈകൂപ്പിക്കൊണ്ട്) ശാന്തിഃ ശാന്തിഃ ഓർമ്മിപ്പിച്ചതു് നന്നായി. മായാകിരാതനായ ശ്രീ പരമശിവൻ മദ്ധ്യമപാണ്ഡവനു് പാശുപതാസ്ത്രം നൽകിയതിലും ആ ഉദ്ദേശം ധ്വനിക്കുന്നുണ്ട്.

കൈതവ:- ഇരിക്കട്ടെ. ഇനി നാം എന്തുചെയ്യണം?

സുജാ:- പാണ്ഡവന്മാരുടെ ആശ്രമത്തിൽ ഇനി പോകേണ്ടുന്ന ആവശ്യമില്ല. അന്നം ഒരു വറ്റുപോലും നമുക്കിനി ചെലുത്തുവാൻ പ്രയാസം.

ദുർവ്വാ:- എന്നാൽ അവിടെ തെയ്യാറാക്കിയ അന്നം വേറെ അതിഥികൾ ഉപയോഗിച്ചുകൊള്ളട്ടെ!

കൈതവ:- ഭഗവാൻ! ഞാൻ ഒന്നു് ഓർമ്മിപ്പിക്കുന്നു. പണ്ടത്തെ അംബരീഷന്റെ സുദർശനാക്രമം.

ദുർവ്വാ:- (നാലുഭാഗവും നോക്കിക്കൊണ്ട്) നമോ നാരായണായ. നമോ നാരായണായ. നാം വേഗത്തിൽ ഓടിപ്പോവുക! (എന്നു് ഓടുന്നു)

(ഭീമസേനനും വിദൂഷകനും പ്രവേശിക്കുന്നു)

വിദൂ:- സ്വാമി! ഇതാ നോക്കണം! ഈ കാട്ടുകളുടെ ഇടയിൽക്കൂടി ഇതാ! ചില താടിക്കാർ ഒളിച്ചോടുന്നു. ആരാണിവർ!

ഭീമ:- (നോക്കിക്കൊണ്ട്) ശരി. മൈത്രേയ! ശരി. ഭഗവാൻ ദുർവ്വാസസ്സും ശിഷ്യന്മാരും തന്നെയാണവർ. ആശ്രമത്തിലേക്ക് തന്നെ ബദ്ധപ്പെട്ടോടുകയായിരിക്കും.

വിദൂ:- (അങ്ങുമിങ്ങും നോക്കിക്കൊണ്ട്) ആശ്രമത്തിലേക്കുള്ള വഴിയല്ല ഇത്. ഘോരവനങ്ങളിലേക്കോടുകയാണ്.

ഭീമ:- എന്നാൽ പിന്നാലെ നമ്മളും പോവുക!

(എന്നു പാഞ്ഞുപോകുന്നു.)

(മറുഭാഗത്തുകൂടി ദുർവ്വാസസ്സും ശിഷ്യന്മാരും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

സുജാ:- ഭഗവൻ! നമ്മുടെ പിന്നാലെ ആരോ രണ്ടുപേർ ഓടിവരുന്നുണ്ട്.

ദുർവ്വാ:- അവർ ആരാണെന്നു സൂക്ഷിച്ചു മനസ്സിലാക്കുക! (അണിയറയിൽ) ഭഗവൻ, മഹാത്മൻ! അവിടെ നില്ക്കണേ നില്ക്കണേ! അങ്ങയുടെ അതിപ്രിയനായ ഭീമനാണ് ഈ വരുന്നത്.

ദുർവ്വാ:- (കേട്ടു ഞെട്ടിക്കൊണ്ട്) ഭീമനോ!

കൈതവ:- അതെ ഭഗവാനേ! കയ്യിൽ ഒരു ഗദയുമുണ്ട്.

ദുർവ്വാ:- (പരിഭ്രമിച്ചുകൊണ്ട്)

പദ്യം 55. ഇതുസന്ദേഹമില്ലംബ —
ഭീമൻതാൻ ധർമ്മനന്ദൻ
ഭീഷണം ചക്രമേ തീവ്ര —
രോഷണൻ മാരുതാത്മജൻ.

സംശയിപ്പാനില്ല. ഇനി ഓട്ടം തന്നെ നമുക്ക് ആത്മരക്ഷയ്ക്ക് വഴിയുള്ളൂ. (പായുന്നു.)

(ഭീമനും വിദൂഷകനും മറുഭാഗം പ്രവേശിച്ച്)

വിദൂ:- (നോക്കി ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) സ്വാമി! അങ്ങുന്ന് വിളിച്ചുപറഞ്ഞിട്ടും ഇതാ ഇവർ പരക്കംപാച്ചൽ പായുന്നു. എന്താണിത്? നരിയെക്കണ്ട പശുക്കുട്ടികളോ!

ഭീമ:- പദ്യം 56.

എന്താണിവരീഷ്യാത്മസന്താനതരസന്നിഭർ
വൻതാരതമ്യംകൈവിട്ടസന്താപംപൂണ്ടുപായുവാൻ!

മൈത്രേയ! പിന്നാലെ നമ്മളും പോയ്ക

(പാഞ്ഞു പോകുന്നു)

(ഓടിക്കിതച്ചുകൊണ്ട് ദുൎവ്വാസസ്സും ശിഷ്യന്മാരും പ്രവേശിച്ചിട്ട്)

കൌത്സ:- ഭഗവൻ! ഗദാധാരിയായ ഭീമനിതാ! എത്തികഴിഞ്ഞു.

ദുൎവ്വാ:- ഇനി നാം എന്തുവേണ്ടു!

സുജ:- പാണ്ഡവസന്നിധിയിൽതന്നെ ചെന്നു ശരണം പ്രാപിക്കുക!

ദുൎവ്വാ:- (തൊഴുതുകൊണ്ട്) ശ്രീ ഭഗവത്സാന്നിദ്ധ്യവും ഇപ്പോഴും അവിടെതന്നെ ഉണ്ട്. ഓം നമോ ഭഗവതെ വാസുദേവായ (എന്നു പാഞ്ഞുപോകുന്നു).

(ഭീമനും വിദൂഷകനും പ്രവേശിച്ച്)

വിദൂ:- (ചിരിച്ചു തുള്ളിക്കൊണ്ട്) സ്വാമി! അത്ഭുതം! അത്യത്ഭുതം! ഇവരുടെ വഴി മാറി. ഇടയന്മാർ തെ

ളിച്ചു മൊട്ടുകരം തൊഴുതിലേക്കെന്നപോലെ മാറ
ഷ്ടിയും ശിഷ്യന്മാരും ആതാ! ആശ്രമത്തിലേക്ക
തന്നെ പോരുന്നു.

ഭീമ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ടു) എന്താണിവർ നമ്മെ കണ്ടു
ഭയപ്പെട്ടുവോ?

പദ്യം 57.

ഭയത്തിലഭയംനൽകാൻ ഭയക്കമുഭയന്ദലം;
അയതാസിതൻഗോവിന്ദൻ സ്വാതന്ത്ര്യമില്ലയോ! ഹരി.

അതുകൊണ്ടു നമ്മളും പോയി ചെല്ലുക!

(എന്നു പോകുന്നു).

ഏഴാമങ്കം.

വിഷ്കംഭം

(ഒരു ബ്രഹ്മചാരി പൂക്കൊട്ടയോടുകൂടി
പുഷ്പം പറിച്ചുകൊണ്ടു പ്രവേശിക്കുന്നു).

പദം 12. (ഇംഗ്ലീഷ്"നോട്ട്" മട്ട്)

പല്ലവി: മുല്ലവല്ലി! ചെമ്പരത്തി! മല്ലികാമതല്ലി! തുളസി!
വെൽക! വെൽക! നിങ്ങളയേ!

ചരണം: ഉല്ലാസംപൂണ്ടെല്ലാനാളും
ഫുല്ലകുസുമതല്ലജങ്ങൾ നല്ല കുഴലപല്ലവങ്ങൾ
നിങ്ങൾക്കംഗഭംഗികളായ്

പിച്ചിവള്ളി! തെച്ചി! ചുള്ളി!
ചെച്ചുമലരി! നൽചെടി!യുളിച്ച പൂവരികൊള്ളു-
[ലകം;
സൌഖ്യം നിങ്ങൾവാഴ്കയേ! =മുല്ല=

(കൊട്ട നോക്കിക്കൊണ്ട്) ഹോ! ഹോ! എന്റെ പൂക്കൊട്ടയിൽ പുഷ്പം നിറഞ്ഞുപോയി.

(അണിയറയിൽ)

സഖേ! സുമേധസ്സേ! പുഷ്പങ്ങൾ പറിക്കാതെതന്നെ ആകാശപ്പൂക്കൊട്ടയിൽ പുഷ്പങ്ങൾ നിറഞ്ഞു.

സുമേധസ്സ്:- (ആകാശം നോക്കിക്കൊണ്ട്) സഖേ! സായണ! വാസ്തവം.

പദ്യം 58. ആകാശമാംകൊട്ട നിറച്ചുവെച്ചു
ലോകാധിനാഥൻ രവി, തത്രപുഷ്പം
ഹാ! കാലഭൂപൻ "ഹരി"സംയമിക്ക-
മാകാത്തകാഴ്ചും വിശദീകരിപ്പൂ!

(അണിയറയിൽ)

സഖേ! സുമേധസ്സേ! സായാഹ്നം അടുത്ത ഈ സമയത്തിൽ സൂര്യന്റെ ചുകന്ന രശ്മികൾ പോലെ തന്നെ വളരെവളരെ ചെമ്പൻ താടിക്കാർ ഇതാ! നമ്മുടെ ആശ്രമത്തിലേക്ക പാഞ്ഞുപോകുന്നു.

സുമേ:- (പരിഭ്രമിച്ചു നോക്കിക്കൊണ്ട്) ഉച്ചാസസ്സും ശിഷ്യന്മാരുമാണവർ.

(അണിയറയിൽ)

പദ്യം 59. ചാടുന്ന മുനിമാർതൻപി—
ന്നോടുന്നൂ പരശ്ശിഷ്യകരം

ന്യമഃ:- കൂട്ടന്നവേഗം പാഞ്ഞങ്ങു—
കൂടണം നമ്മളും സഖേ!

(എന്ന് പറഞ്ഞുപോകുന്നു.)

(അനന്തരം ശ്രീകൃഷ്ണനും, യുധിഷ്ഠിരനും,
പാഞ്ചാലിയും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

യുധി:- (പെട്ടെന്ന്) ഭഗവൻ! ദുർവ്വാസസ്സും ശിഷ്യന്മാരും ഇതാ വരുന്നുണ്ട്.

ദ്രൗപ:- എന്താണിവരെക്കൊണ്ടു പരിഭ്രമവും ഓട്ടവും?

ഭഗ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) സമയം വൈകിപ്പോയതുകൊണ്ടുതന്നെയായിരിക്കാം.

(ഓടിക്കൊണ്ടും നമോ നാരായണായ നമോ നാരായണായ എന്നു പാടിക്കൊണ്ടും പ്രവേശിച്ച് ദുർവ്വാസസ്സ്, 'ഭഗവൻ! അഭയം തരണമേ!' എന്നു ഭഗവാനെ നമസ്കരിക്കുവാൻ ഭാവിക്കുന്നു.)

ഭഗ:- (പിടിച്ചാലിംഗനം ചെയ്തുകൊണ്ട്) അരുതരുത്. അഭയത്തിന്റെ സ്ഥാനവും അങ്ങുതന്നെയാണ്.

ദുർവ്വാ:- ധർമ്മാത്മൻ! യുധിഷ്ഠിര! അങ്ങയുടെ ആതിഥ്യം സർവ്വവ്യാപിയായ ഈ ശ്രീകൃഷ്ണനിൽകൂടി എനിക്കും ശിഷ്യന്മാർക്കും ഞങ്ങളറിയാതെ വന്നപ്പോൾ

ഞങ്ങളെ സംതൃപ്തരാക്കിയിരിക്കുന്നു. അത്ഭുതം! ഭ
ക്തോത്തമയായ അല്ലയോ ദ്രൗപദി! ഭവതി ശ്രീ
കൃഷ്ണഭഗവാന്ന് നൽകിയ ചീരച്ചപ്പും, പച്ചവെള്ള
വും ഞങ്ങളിൽ പാൽപായസമായി പരിണമിച്ചി
രിക്കുന്നു. ഈ "അത്ഭുതപാരണ"യാണ് അത്യാ
ശ്ചര്യം!

പദ്യം 60. ധാർത്തരാഷ്ട്രവരെന്നിൽവിട്ടോര—
ഭൂത്തരശേഷവുമമോഘമത്ഭുതം!
പാർത്ഥധർമ്മചരിതത്തിൻ സമ—
സ്താർത്ഥശോധകസമർത്ഥയന്ത്രമായ്.

യുധി:- ഭഗവൻ! മഹർഷേ! ഈ ആസനത്തെ അലങ്കരി
ക്കണം! ഞങ്ങളും ധന്യന്മാരായി.

ദ്രൗപ:- ഭഗവൻ! മഹർഷേ! അങ്ങയുടെ സാന്നിദ്ധ്യമാ
ണ് ഭഗവൽപ്രത്യക്ഷം ഇത്രവേഗം വീണ്ടും ഞ
ങ്ങൾക്ക് സാധിപ്പിച്ചത്.

(ദുർവ്വാസസ്സ് ഇരുന്നശേഷം എല്ലാവരും ഇരിക്കുന്നു.)

ദുർവ്വാ:- ഭഗവൻ! ശ്രീ വാസുദേവ! പണ്ട് അംബരീഷ
നിൽ അങ്ങുന്ന് സമർപ്പിച്ച ആ സുദർശനചക്രം
ഇപ്പോഴും ഭീമാകാരമായി എന്നെ പിൻതുടരുന്നു.
അഭയം തരണം!

ഭഗ:- (ചിരിച്ചുകൊണ്ട്) മഹർഷേ! ഭീമാകാരമായിട്ടല്ല;
സമാകാരമായിട്ടാണ് ഭീമൻ അങ്ങയെ അനുയാത്ര
ചെയ്യുന്നത്.

(ഭീമസേനനും വിദൂഷകനും പ്രവേശിക്കുന്നു.)

ഭീമ:- മഹർഷേ! ഈ ഭീമൻ അഭിവാദ്യംചെയ്യുന്നു.

പദ്യം 61.

അത്യത്ഭുതതപോനിധിയവൻ വിശ്രുതൻ ശിവാൻ
ആദ്യമുദയം "വിഷ്ണുപദത്തിൽ"തന്നെ ചേർന്നതെ.

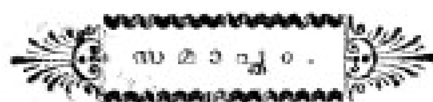
വിദു:- (ആത്മഗതം) ഹൃഷീകേശനായ പുണ്ഡരീകാക്ഷനെ പോലെ വിഷ്ണുപദം അതേപ്രകാരമാണ്. പിന്നെ, ശിവസായൂജ്യം ലഭിച്ച മഹർഷിയുടെ കാര്യം പറയേണമോ? (പ്രകാശം) ഭഗവൻ! മഹർഷേ! നമസ്കാരം (നമസ്കരിക്കുന്നു)

ദുർ:- ഹരിഭക്തി വളരട്ടെ! (അനുഗ്രഹിക്കുന്നു) ധർമ്മാത്മജ! യുധിഷ്ഠിര! നിങ്ങളുടെ സർവ്വരക്ഷകനാം ശ്രീ വാസുദേവൻ ഇവിടെ സന്നിഹിതനായിരിക്കെ ഇനിയുമവൻ ഏതൊരു മംഗളത്തെയാണ് പ്രാർത്ഥിക്കേണ്ടത്?

യുധി:- (തൊഴുതുകൊണ്ട്) സ്വാമിൻ! അങ്ങയുടെ അനുഗ്രഹംകൊണ്ട് ഇതുകൂടി സാധിക്കട്ടെ!

—ഭരതവാക്യം—

ദാരിദ്ര്യശോകങ്ങളകററിനിത്യം
ഭൂരിപ്രസന്നൻ ഹരി, തൃപ്തിയെന്നും;
പൂരിപ്പതാമീ'യശ്ശുതപാർത്ഥക്ഷ്മാ—
ക്ഷ്മാരിൽ പകർന്നിടുക! തൽകടാക്ഷം.

Registered No. M. 4173. February 19

"കുട്ടമത്ത് കുന്നിയൂര് സാഹിത്യസമുച്ചയം"

മഹാകവി കുട്ടമത്തിന്റെയും

പണ്ഡിതരായ പൂൎവ്വികന്മാരുടേയും കവനങ്ങൾ

പ്രതിമാസം പ്രസിദ്ധീകരിക്കുന്ന ഒരു പ്രസ്ഥാനം!

പല വിശിഷ്ട ഗദ്യപദ്യങ്ങൾ

വായിച്ചാസ്വദിപ്പാനുള്ള സുവൎണ്ണാവസരം!

ഉടനെ വരിക്കാരായി ചേരുവിൻ!

വരിസംഖ്യ	വൎഷത്തിൽ	ക.	3—0—0
,, ഇന്ത്യക്കപ്പുറമെ	,,	ക.	4—0—0

വില്പനക്കു തെയ്യാർ

സമുച്ചയം വക മൂന്നു കൊല്ലങ്ങളിൽ പ്രസിദ്ധീകരിച്ച എല്ലാ പുസ്തകങ്ങളും കൂടാതെ മഹാകവി കുട്ടമത്തിന്റെ കൃതികളും ഒന്നായി ഒന്നാന്തരം ബൈൻറ് ചെയ്ത

ഒന്നാംവാല്യം പുസ്തകം 1ക്ക് വില	ക.	4—0—0
കാളിയമൎദ്ദനം അടങ്ങിയതിന്ന്	ക.	5—0—0

മേൽവിലാസം:

കെ. കെ. നാരായണക്കുറുപ്പ്,
പ്രസാധകൻ,
കെ. കെ. സാഹിത്യസമുച്ചയം,
പോസ്റ്റ് തലങ്ങ